

HA 220

N:o 89.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående tillgodogörandet af vissa magnesitfyndigheter å kronojord inom Kvickjocks kapellförsamling af Norrbottens län; gifven Stockholms slott den 31 mars 1903.

Under åberopande af hvad bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag innehåller, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva,

att, sedan förre löjtnanten Herman Sandeberg, landshöfdingen herr grefve L. Douglas, direktören T. G. T. Eklund, bankdirektören John Swartling, handelskemisten Carl Setterberg, godsägaren Helmer Örtengren, ingenjören Ernst Nordström, gruffogden A. Andersson samt Höganäs stenkolsbolag och Billesholm—Bjufs aktiebolag genom särskild afhandling till kronan öfverlåtitt den dem på följande fyra järnmalmsinmutningar å Tarrekaise i Kvickjocks kapellförsamling af Norrbottens län, nämligen n:ris 2931 Jägaren, 2932 Bruden, 2937 Haren och 2939 Orren, tillkommande rätt äfvensom den rätt, som kan vara förenad med de af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet den 26 januari 1901 med bemålde Andersson upprättade arrendekontrakt rörande kronans jordägareandelar i nyssberörda fyra järnmalmsfyndigheter, ej mindre dessa järnmalmsinmutningar, än äfven de inom de för fyndigheterna n:ris 2937 Haren och 2939 Orren anvisade utmål belägna magnesitinmutningar, äfvensom magnesitinmutningarna Paturkårso n:ris 1 och 5 samt Hildo må på arrende upplåtas till ofvanbemålde personer och bolag, samt

att för denna upplåtelse må hufvudsakligen gälla i ofvannämnda statsrådsprotokoll angifna grunder.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

1874

Theodor Odelberg.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31
mars 1903.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **BOSTRÖM**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **LAGERHEIM**,
Statsråden: **CRUSEBJÖRN**,
ODELBERG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER och
VON FRIESEN.

Departementschefen, statsrådet **Odelberg** anförde:
I nådig proposition den 21 december 1900 framlade Eders Kungl.
Maj:t till antagande af Riksdagen förslag till lag om ändrad lydelse af
1 och 8 §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884. Enligt detta förslag skulle
å kronojord, som stode under kronans omedelbara förvaltning eller
blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten,
kunna inmutas jämväl de mineralfyndigheter, hvilka innehölle apatit
eller magnesit. I den 18 april 1901 afgifvet utlåtande öfver förslaget

anförde sammansatta stats- och lagutskottet, att det vore emot inmutningsrättens princip stridande, om de föreslagna bestämmelserna angående rätt till inmutning af apatit och magnesit blefve gällande jämväl å redan upptäckta och undersökta fyndigheter, och att därför ett särskildt öfvergångsstadgande beträffande dessa borde i lagen införas. Vidare ifrågasatte utskottet ett förtydligande i syfte att den, som vid tiden för den föreslagna lagens trädande i kraft hade inmutning å något då inmutningsbart ämne, icke till följd af de nya bestämmelserna skulle blifva berättigad att bearbeta och tillgodogöra sig apatit och magnesit såsom inmutningsbara mineral.

Då ärendet därefter förekom till behandling inom kamrarna, gjordes af dåvarande chefen för justitiedepartementet framställning därom att, till undanröjande af de utaf utskottet framställda betänkligheter emot lagförslaget, i detsamma måtte intagas ett öfvergångsstadgande med föreskrift, att i fråga om inmutning, som sökts före 1901 års utgång, lagen ej skulle äga tillämpning, där ej inmutningen blifvit sökt för kronans räkning; och blef i anledning häraf frågan till utskottet återförvisad.

I nytt utlåtande den 6 maj 1901 uttalade utskottet, att genom det ifrågasatta öfvergångsstadgandet tillgodosåges de önsningar, som af utskottet blifvit i dess föregående utlåtande framställda. Genom ett sådant öfvergångsstadgande syntes nämligen dels tydliggöras, att äldre inmutningar icke komme att gälla apatit- och magnesitfyndigheter, dels jämväl möjlighet beredas kronan att inmuta redan kända och undersökta fyndigheter af sistberörda slag under den tid, som komme att förflyta, innan rätten att inmuta sådana fyndigheter blefve öppen för alla, till följd hvaraf den konkurrens syntes kunna undvikas, som, därest propositionen antoges oförändrad, otvifvelaktigt vid lagens trädande i kraft skulle komma att uppstå; och vore utskottet förvissadt, att Eders Kungl. Maj:t komme att i största möjliga utsträckning använda den kronan sålunda medgifna rätten att inmuta ifrågavarande fyndigheter. Utskottet hade emellertid fäst sin uppmärksamhet därvid, att möjligheten att tillgodogöra sig apatit- och magnesitfyndigheter skulle kunna förminskas därigenom, att under år 1901 utmål kunde komma att läggas för en stor del inmutningar, belägna å områden, där redan kända apatit- och magnesitfyndigheter förefunnes, samt därigenom, att under tiden, till dess ifrågavarande lag kunde träda i kraft, än flera inmutningar kunde göras å liknande ställen. Då emellertid, enligt hvad utskottet erfarit, förekomsten af järn eller andra inmutningsbara mineral å en stor del af dessa inmutningar syntes vara så ringa, att utmålsläggning å desamma

enligt grufvestadgan icke kunde medgifvas, därest yrkande framställdes om deras förklarande för ogiltiga, ville utskottet uttala den förhoppningen, att Eders Kungl. Maj:t måtte vid utmålsläggningar å sådana platser låta i berörda syfte genom ombud bevaka kronans rätt såsom jordägare.

I det förslag, som af utskottet uppgjordes till ändrad lydelse af ifrågavarande §§ i grufvestadgan, gjordes det tillägg till Eders Kungl. Maj:ts förslag, att i fråga om inmutning, som sökts före 1901 års utgång, lagen icke skulle äga tillämpning, därest icke inmutningen blifvit sökt för kronans räkning.

Det sålunda formulerade förslaget vann Riksdagens bifall och blef till efterrättelse fastställt genom lagen den 5 juli 1901 om ändrad lydelse af 1 och 8 §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884.

I nådigt bref till kommerskollegium den 24 maj 1901 hade Eders Kungl. Maj:t emellertid uttalat, att af hvad i ärendet förekommit framginge, att det utskott, i enlighet med hvars hemställan lagförslaget antagits af Riksdagen, uttryckligen förutsatt, att för kronans räkning vissa åtgärder skulle komma att vidtagas, nämligen dels inmutning af apatit- och magnesitfyndigheter under den tid, inmutning af sådana fyndigheter vore medgifven allenast för kronan, dels bevakande vid utmålsläggningar af den kronan såsom jordägare tillkommande rätt, med anmälan, i förekommande fall, af klander mot mutsedel på grund därpå, att mutsedeln blifvit meddelad å fyndighet, som icke enligt 1 § i grufvestadgan utgjorde föremål för inmutning; att i fråga om den förstnämnda åtgärden syntes böra särskildt undersökas, huruvida inmutning för kronans räkning af apatitfyndigheter kunde vara önskvärd jämväl för undvikande af intrång i den rätt, som på grund af meddelad koncession å eftersökande och bearbetande af sådana fyndigheter kunde förefinnas, eller för upplåtande af sådan fyndighets bearbetande åt den, hvilken gjort ansökan om koncession därå; att, hvad åter anginge önskvärdheten därpå att kronan på nyss antydda sätt förde talan vid utmålsläggningar, borde erinras, att, enligt lagen den 20 oktober 1899 om ändrad lydelse af vissa §§ i grufvestadgan, inmutare, som varit underkastad det förbehåll, hvarom i nådiga kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 förmäldes, icke utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd kunde erhålla utmål före den 1 december 1901, och att, enligt samma lag, för inmutning, som sökts efter nyssnämnda tid, utmål å sådan kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehades eller vore till boställe anslagen, ej finge utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd läggas tidigare än två år efter det på grund af föreskriften i 13 § 1 mom. grufve-

stadgan afskrift af mutsedeln blifvit till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ingifven; samt att en närmare utredning såväl med afseende å behovet af de ifrågasatta åtgärderna som beträffande lämpligaste sättet att verkställa desamma uppenbarligen vore önskvärd; och anbefallde Eders Kungl. Maj:t genom samma nådiga bref kommerskollegium att, efter hörande af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län och bergmästaren i norra distriktet, skyndsamt inkomma med underdånigt utlåtande och förslag i fråga om de föreskrifter, som, under förutsättning af Eders Kungl. Maj:ts nådiga godkännande af det utaf Riksdagen för dess del antagna lagförslaget, kunde vara erforderliga beträffande dels inmutning för kronans räkning under år 1901 af apatit- och magnesitfyndigheter, dels bevakande af kronans rätt såsom jordägare vid utmålsläggning å områden, där sådana fyndigheter förekomme.

Sedan kommerskollegium i underdånig skrifvelse af den 18 juni 1901 afgifvit dylikt förslag, fann Eders Kungl. Maj:t den 5 juli samma år eller samtidigt med utfärdandet af förenämnda lag om ändrad lydelse af 1 och 8 §§ i grufvestadgan godt, bland annat,

dels uppdraga åt geologen vid Sveriges geologiska undersökning F. V. Svenonius att, efter inhämtande hos geologiska undersökningen af de upplysningar, som där kunde erhållas angående då kända apatit- och magnesitfyndigheter inom Norrbottens län, med ledning af dessa upplysningar och särskildt af de undersökningar af dylika fyndigheter, som redan ägt rum, samt, under iakttagande af att den kronan medgifna rätt att inmuta apatit- och magnesitfyndigheter blefve i största möjliga utsträckning använd, vid besök å de olika fyndorterna närmare bestämma och å karta inlägga de områden, som borde för kronans räkning inmutas, äfvensom att före utgången af år 1901, å Eders Kungl. Maj:ts och kronans vägnar hos vederbörande bergmästare göra ansökan för erhållande af mutsedlar å fyndigheterna i fråga, med åliggande för Svenonius att, efter uppdragets fullgörande, därom, med öfverlämnande af de erhållna mutsedlarne, till Eders Kungl. Maj:t afgifva berättelse;

dels förordna ingenjören F. G. Stridsberg att vid alla utmålsförrättningar, som, på begäran af annan än kronan, förekomme inom område i Norrbottens län, som blifvit å apatit eller magnesit för kronans räkning inmutadt, bevaka kronans rätt såsom jordägare med befogenhet i förekommande fall att väcka klander mot mutsedel på grund därpå, att mutsedeln blifvit meddelad å fyndighet, som icke enligt 1 § grufvestadgan utgjorde föremål för inmutning, samt att hos samtliga

vederbörande myndigheter anhängiggöra, utföra och bevaka kronans talan i mål rörande utmålsförrättningar af nu angifven beskaffenhet;

dels förklara att, där på grund af 23 § grufvestadgan anmälan af vederbörande förrättningsman om utmålsläggning till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län inkommit och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande funne utmålsläggningen beröra sådant område, hvarom nyss vore sagdt, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hade att därom ofördröjligen underrätta det af Eders Kungl. Maj:t förordnade kronoombudet;

dels ock, jämte meddelande af bestämmelser rörande den ersättning, som borde Svenonius och Stridsberg tillkomma för de resor, som af de dem gifna uppdragen kunde föranledas, anbefalla statskontoret att af under händer varande medel, mot godtgörelse, hvarom Eders Kungl. Maj:t ville framdeles förordna, utanordna ersättningsbeloppen.

Den 16 december 1901 inkom Svenonius till Eders Kungl. Maj:t med en af kartor åtföljd underdånig berättelse öfver för kronans räkning verkställda inmutningar å apatit- och magnesitfyndigheter inom Norrbottens län, hvarjämte Svenonius sedermera öfverlämnade 53 särskilda af bergmästareämbetet i norra distriktet dels den 30 november och dels den 23 december 1901 för Eders Kungl. Maj:t och kronan utfärdade mutsedlar å förenämnda fyndigheter.

I Svenonii berättelse lämnas följande redogörelse för de af honom verkställda inmutningar.

A. Inmutningar af apatitförekomster.

Efter att hafva erinrat, hurusom inom Norrbottens län apatit i större mängd anträffades på två väsentligen olika sätt, nämligen i sammanhang med dels gabbrobergarter och dels järnmalmer, samt beträffande dessa förhållanden åberopat de närmare redogörelser, som innefattades i de underdåniga berättelser, som åren 1890 och 1892 afgifvits af den så kallade apatitkommissionen samt i de af Svenonius afgifna berättelser angående fortsättningen under åren 1892 och 1893 af de utaf nämnda kommission företagna undersökningar af apatitförekomster inom Norrbottens län, redogör Svenonius sålunda för de af honom för kronans räkning verkställda inmutningar å apatitförekomster.

I. Apatit inom gabbrofält.

1) På norra slutningen af berget *Gellivare Dundret* hade fyra inmutningar tagits under benämningarna »Dunderapatiten n:o 1, n:o 2,

n:o 3 och n:o 4» (mutsedlarne n:ris 1902—1905). Ifrågavarande områden vore förut inmutade å titanjärn.

2) På norra sluttningen af östra delen af berget *Luspavara*, beläget på södra sidan af sjön *Siäkajaur* ungefär 1 mil från *Gellivare kyrkoby* hade likaledes tagits *fyra* inmutningar, hvilka benämndes »*Luspavara* n:o 1, n:o 2, n:o 3 och n:o 4» (mutsedlarne n:ris 1906—1909). Dessa inmutningar sammanföle till läget i det närmaste med äldre, numera sönade inmutningar.

3) På nordöstra kanten af den vidsträckta platå, som bildade högsta delen af berget *Siäkavara* ungefär 0,5 mil nordväst om sistnämnda inmutningar, vore *tre* områden inmutade under benämningarna »*Siäkavara* n:o 1, n:o 2 och n:o 3» (mutsedlarne n:ris 1910—1912). De sammanföle med äldre sönade inmutningar å titanjärn.

De gångar, i hvilka apatiten förekomme inom omförmälda områden å bergen *Gellivare Dundret*, *Luspavara* och *Siäkavara*, vore af den beskaffenhet, att, enligt *Svenonii* åsigt, apatiten skulle blifva mycket dyr i produktionskostnad.

4) Å sydvästra sluttningen af *Tarrekaise* fjällparti hade inom fjälldalen *Naltakårso en* inmutning tagits (mutsedel n:o 1916) på grund af den ganska ymniga förekomsten därstädes af apatitförande block.

Samtliga förenämnda inmutade områden vore belägna å sådan kronojord, som stode under kronans omedelbara disposition.

II. *Apatit inom järnmalmsfält.*

Å *Gellivare Malmborgs* västra del, väsentligen inom det forna utmålet »*Karlavagnen*» och strax väster om det apatitrika nuvarande utmålet »*Johan*», hade *tre* inmutningar tagits, benämnda »*Malmborgsapatiten* n:o 1, n:o 2 och n:o 3» (mutsedlarne n:ris 1913—1915.) På dessa områden vore mutsedlar förut utfärdade å järnmalm delvis ända sedan år 1892, men hade på grund af föreskrifterna i nådiga kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 förrättning för anvisande af utmål för fyndigheterna hittills icke kunnat äga rum. Ansökan om utmål vore emellertid af vederbörande till bergmästareämbetet ingifven. Inmutningarna vore belägna på sådan kronojord, som blifvit till brukning på viss tid åt annan upplåten.

Beträffande *apatitens saluppris* har *Svenonius* uppgifvit, att detta för närvarande vore ytterst lågt, enär superfosfatfabrikerna numera sedan åtskilliga år nästan uteslutande grundade sin tillverkning på det

synnerligen billiga Floridafosfatet, som — enligt Svenonius lämnade meddelanden — fritt i svensk hamn betingade ett pris af 6 d. per unit, motsvarande för en halt af 75 procent trebasisk fosforsyrad kalk ej mera än omkring 33 kronor 75 öre per ton. Enligt de prisförhållanden, som offentliggjorts i apatitkommissionens underdåniga berättelse för år 1890 (sid. 84) och som då ansetts vara låga, skulle apatitgods med motsvarande fosforhalt då hafva betingat ett pris af åtminstone 52 kronor 50 öre. Prisfallet vore sålunda ovanligt stort.

B. Inmutningar af magnesitförekomster.

Vid redogörelsen för dessa inmutningar har till en början framhållits angelägenheten af en *begränsning af termen magnesit*. I motsats till apatit hade magnesit både såsom mineral och bergart endast en ganska kort tid varit känd från svenska fyndorter. Magnesitpat eller magnesit vore ett med kalkspat likformadt (isomorft) mineral af skiftande färg — vanligen glasklar till hvit eller gulhvitt — och bestode i typiskt skick af 47,6 procent magnesia och 52,4 procent kolsyra. Genom en mycket vanlig inblandning af isomorft järnkarbonat eller små mängder kalk- och mangankarbonat eller af några procent kiselsyra ändrades ej dess egenskap af magnesit i mineralogisk och teknisk mening. Till magnesitens mineralspecies räknade man ock alltid de starkt järnhaltiga varieteter, för hvilka namnet breunnerit införts med två underspecies mesitin och pistomesit, hvilka innehölle respektive 59,2 och 42 procent magnesiakarbonat eller ren magnesit, samt 40,8 och 58 procent järnkarbonat. Då järnkarbonatet såsom en mycket använd järnmalm i och för sig vore och varit inmutningsbart och då magnesiten i inskränkt mening numera vore inmutningsbar, så vore gifvet, att en blandning af båda mineralen också måste tillhöra de ämnen, som äsyttades i grufvestadgans 1 §. Detsamma vore däremot tydligen icke förhållandet med *dolomiten*, som vore ett allmänt erkänt bestämdt mineralspecies med, i normalt skick, sammansättningen 54,3 procent kalkkarbonat och 45,7 procent magnesiakarbonat och sålunda stode midt emellan magnesit och kalkspat. Dess kemiska sammansättning varierade visserligen ganska mycket, men ginge oftast i riktning mot kalkspaten. Ej heller den i fjällen ofta förekommande *brunspaten*, som utgjorde en isomorf blandning af kalk-, magnesia- och järnkarbonat och i hvilken kalken aldrig betraktats såsom en förorening, kunde på grund af magnesitens inmutbarhet anses vara inryckt under 1 § grufvestadgan. Det vore emellertid

tvifvelsutän att emotse, att försök skulle göras att under benämningen magnesit inmuta en mängd dolomitförekomster. Sådana funnes nämligen i stor ymnighet på kronojord inom Norrbottens län och uppträdde delvis såsom präktig dolomitmarmor. Lyckades sådana försök, skulle man ej länge tveka att på inmutningens väg, utan vederbörlig koncession, söka förskaffa sig brytningsrätt jämväl på de stora massor af kalkstens- och marmorarter, som funnes på kronans odisponerade områden i Lappland, enär öfvergångarna mellan dolomit och kalksten vore successiva och de flesta kalkstenar innehölle något magnesia-karbonat.

Vidare har rörande magnesitens *olika förekomstsätt* Svenonius omförmält, hurusom inom de svenska fjälltrakterna jämväl magnesiten förekomme på två väsentligen olika sätt, nämligen i sammanhang med dels *amfiboliter* och dels *olivinsten*. I det förra fallet bildade magnesiten linser och lager till utseendet så lika vanlig hvit eller gulhvīt kristallinisk kalksten och dolomit, att man endast genom kemisk profning kunde skilja dem åt. I olivinsten åter förekomme magnesiten uti sprickor såsom klar eller något opak magnesitpat med dragning åt breunnerit. Magnesit uppträdde inom olivinsten, så vidt hittills vore känt, icke i så stora sammanhängande massor som inom amfiboliterna. Erfarenheten från södra Europa syntes ock angifva, att olivinstensmagnesiten trots dess renhet — eller måhända just till följd af dess renhet — ej lämnade fullt så eldhärdigt material som amfiboliternas magnesit. För kemiskt-tekniska ändamål borde emellertid magnesitpaten inom olivinstensfälten hafva stort värde, om den anträffades i större mängd.

I. *Magnesit inom amfiboliter.*

1) *Tarrekaise* vore den gemensamma benämningen på det fjällmassiv, som reste sig på nordsidan af det ena källflödet till Lilla Lule älf, Tarrajokk, särskildt norr om dess utvidgning till sjön Tarraure. På fjällets branta sydslutning mot Tarraure funnes en egendomlig afsats, som kallades Hyllan. Efter denna hade två partier af fjället fått sina namn, Anttiluopta (Anders' hylla) och Hildo (hyllan), det förra norr om Tarraures västra ända, det senare öfver dess mellersta del. Strax norr om Anttiluopta inträngde en brant dalgång, benämnd Paturkårsö.

De delar af fjället, inom hvilka magnesit inmutats, vore följande:

a) Inom *Anttiluopta* hade *tolf* områden inmutats under benämningarna

»Anttiluopta n:o 1, n:o 2, n:o 3, n:o 4, n:o 5, n:o 6, n:o 7, n:o 8, n:o 9, n:o 10, n:o 11 och n:o 12» (mutsedlarne n:ris 1917—1928).

Jämte det Svenonius rörande magnesittillgången inom Tarrekaisemassivet åberopat sin till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnade berättelse rörande de undersökningar uti ifrågavarande hänseende, som genom Sveriges geologiska undersöknings försorg år 1895 utförts, samt de i samma berättelse angifna resultaten af verkställda kemiska analyser å en del magnesitprof, har Svenonius öförmålt, att under de senare åren undersöknings- och försvarsarbeten utförts å järnmalmsinmutningar inom området för nyssnämnda inmutade magnesitfyndigheter, men att dessa arbeten, som företrädesvis bestått i rätt stora jordschaktningar, ej lämnat några mera väsentliga bidrag till en noggrann och afgörande uppskattning af magnesiten.

Efter att vidare hafva erinrat om de profbränningar af magnesit från Tarrekaise, som för utrönande af eldfastheten blifvit under år 1896 anordnade af dåvarande chefen för Sveriges geologiska undersökning och för hvilka redogörelse lämnats i underdånig skrifvelse af bemälda chef den 26 oktober 1896, har Svenonius förklarat sig lika litet nu, som år 1895, kunna våga en uppskattning af den verkliga myckenheten af å Anttiluopta befintlig magnesit, då en mängd ännu okända geotektoniska förhållanden kunde vilseleda. Alltid torde den dock kunna anslås till åtskilliga hundratusental ton, möjligen mångdubbelt mera, ehuru försiktigheten bjöde att snarare anföra minimisiffror.

Järnmalm anstode såväl inom det egentliga magnesitområdet som på åtskilliga andra ställen i närheten. Å dessa områden vore mutsedlar på skilda tider redan för åtskilliga år sedan tagna. Huruvida alla dessa inmutningar vore behörigen försvarade, vore Svenonius obekant. Inom magnesitområdet hade emellertid, så vidt Svenonius vid sitt besök därstädes under år 1901 kunnat iakttaga, försvarsarbetena varit utförda i lagstadgad omfattning. Tilldelning af utmål hade ännu icke kunnat äga rum på grund af föreskrifterna i nådiga kungörelsen den 19 augusti 1889. Ansökning om utmål vore emellertid af vederbörande till bergmästareämbetet ingifven.

b) I *Paturkårsö* hade *fyra* områden inmutats under benämningarna »Paturkårsö n:o 1, n:o 2, n:o 3 och n:o 4» (mutsedlarne n:ris 1929—1932). Inom de inmutade områdena funnes ganska goda magnesitfyndigheter, som emellertid på undersökningarnas nuvarande ståndpunkt syntes vara mindre goda och äfven äga mindre utbredning än de å Anttiluopta.

De för kronans räkning tagna inmutningarne låge på fritt och förut ej inmutadt fält.

c) Å *Hildo* hade *en* inmutning tagits (mutsedel n:o 1933). Fyndigheten, som upptäckts genom nybyggaresonen Erik Holmbom, vore i dagen blottad omkring 12 meter i längd samt liknade förekomsterna å Anttiluopta.

Äfven denna inmutning vore belägen på fritt fält.

2) *Kaskaivo*. Å detta fjäll hade för kronans räkning tagits *fem* inmutningar, benämnda »Kaskaivo n:o 1, n:o 2, n:o 3, n:o 4 och n:o 5» (mutsedlarne n:ris 1934—1938). Magnesiten, som förekomme i mindre linser, vore af ungefär enahanda slag som den i Tarrekaise.

Fyndigheterna, som uppdragats af förbemälde Holmbom, vore jämväl inmutade å den obetydliga järnmalm, hvilken där anträffats.

3) *Rakaspakte* vore ett mindre fjäll, beläget på södra sidan af Tarraälven sex kilometer från Njunjes. För kronans räkning hade därstädes tagits *fem* inmutningar, benämnda »Rakaspakte n:o 1, n:o 2, n:o 3, n:o 4 och n:o 5» (mutsedlarne n:ris 1939—1943). Inom de inmutade områdena hade ganska ansenliga block af magnesit anträffats, ej sällan med betydlig inblandning af järnmalm, å hvilken också ett stort antal inmutningar blifvit tagna.

Med afseende å det förhållande, att en del af omförmälda apatitförekomster blifvit upptäckt af enskilda personer, har Svenonius anfört att, då upptäckarna ansett sig vara i sin fulla rätt att genom inmutningar å järnmalm skydda sina fynd, det vore lätt förklarligt, att de med en viss nedstämdhet erfarit det uppdrag, för hvars utförande Svenonius besökt ifrågavarande trakter, i all synnerhet som åtskilliga öfverenskommelser om fyndens försäljning uppgifvits hafva träffats; samt att emellertid, trots risken att genom Svenonii understödjande gå miste om berörda fördelar och trots den under 1901 års sommar mer än vanligt stora konkurrensen om arbetskrafter, upptäckarna i allmänhet ej visat brist på lojalt tillmötesgående, utan hvilket Svenonius under den korta tid, som för uppdragets utförande stått honom till buds, näppeligen skulle kunnat utföra detta i önskvärd omfattning; och har Svenonius ansett sig böra i underdånighet framhålla omförmälda omständigheter jämte önskvärdheten af att det ansträngande forskningsarbetet i de svårtillgängliga fjälltrakterna ej måtte förbises vid det slutliga tillgodogörandet af fjällvärldens nyttiga mineralprodukter.

II. *Magnesit inom olivinsten.*

1) *Ruopsuk* vore ett på kartorna ej utsatt namn på ett östligt utsprång af Pärtefjällen, beläget omkring 12 kilometer norr om den bekanta fjälltoppen Vallespiken. Där hade två inmutningar tagits under benämningarna »Ruopsuk n:o 1 och n:o 2» (mutsedlarne n:ris 1944 och 1945). Magnesiten förekomme ej — så vidt utrönas kunnat — i några större massor utan blott såsom centimeterbreda sprickfyllnader inom olivinstensklipporna, med eller utan sällskap af andra mineral.

2) *Luovkkivaratscha* benämndes några berg, belägna ett par kilometer från Tokiluokta på södra stranden af sjön Virijaur. Klipporna vore rikligen genomsvärmade af gångar i bredd från en till tjugo centimeter och utfyllda med, bland annat, magnesitpat.

Å kronans vägnar hade mutsedlar begärts å tre särskilda områden under benämningarna »Luovkki n:o 1, n:o 2 och n:o 3».

3) *Bellopuoudats* vore ett olivinstensberg, likaledes beläget i närheten af sjön Virijaur.

För inmutning af därvarande magnesitförekomster hade ansökning gjorts om tre särskilda mutsedlar. Inmutningarne skulle benämnas »Bello n:o 1, n:o 2 och n:o 3.»

Inmutningarne å *Ruopsuk*, *Luovkkivaratscha* och *Bellopuoudats* komme att ligga på förut icke inmutadt fält.

I fråga om magnesitens marknadsvärde har Svenonius uppgifvit, att, enligt inhämtade upplysningar, bränd magnesit från Steyermark, hvilken närmast liknade vår mest förekommande amfibolitmagnesit, betingade, då berättelsen afgafs, ett pris af 100 kronor eller något mera per ton, hämtad från fartyg i Stockholm, och magnesittegeln af samma material ett pris af 135 kronor per ton. Priset å Euboemagnesit, hvilken snarast kunde likställas med vår olivinstensmagnesit, vore något lägre. De fullt rena magnesiter, som kunde användas i tekniska fabriker, vore emellertid i betydligt högre pris.

Slutligen har i afseende å utfraktsvägar Svenonius öfvermält, att afstånden från Tarrekaise till de tre punkter, där för närvarande tidsenliga kommunikationer vidtoges, vore: till Murjek å Gellivarebanan omkring 20 mil, till den norska Sörfoldens innersta vik vid Lerfjorden omkring 10 mil och till Sulitälma grufvor i Norge omkring 5 mil. Om anspråken på större trafikförmåga sänktes, kunde en billig utfrakt anordnas sålunda, att en god — och i öfrigt mycket välbehöflig — vinterväg anlades på den höga fjällslätten å södra sidan af Tarraure

samt öfver sjöarna Vajmok och Pjeskejaur till Sulitälma grufvor, hvarvid man kunde medelst vattenkraft, som vore lätt tillgänglig, och linbanor uppskaffa det på norra sidan af Tarradalen brutna godset till fjällslätten.

Af de 53 mutsedlarne å förenämnda fyndigheter afse mutsedlarne n:ris 2004—2006 fyndigheterna å Luovkkivaratscha samt n:ris 2007—2009 fyndigheterna å Bellopuoudats, hvarjämte mutsedlarne n:ris 2010—2012 äro afsedda att ersätta och komplettera de under n:ris 1930—1932 förut utfärdade mutsedlarne å fyndigheter i Paturkårso. Samtliga mutsedlarne hafva, jämlikt å dem tecknade intyg, blifvit inom behörig tid kungjorda i vederbörande kyrkor.

I anledning af Svenonii berättelse afgaf kommerskollegium den 11 mars 1902 infor dradt underdånigt utlåtande och öfverlämnade därvid yttranden i ämnet af bergmästaren i norra distriktet och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län.

Af de sålunda hörde anförde bergmästaren, bland annat, hufvudsakligen, att han, som icke varit i tillfälle att besöka och än mindre närmare undersöka alla de i Svenonii förberörda underdåniga berättelse angifna platser, följaktligen ej kunnat förvärfva sig någon bestämd uppfattning om förhållandena å dem; att han emellertid på grund af de uppgifter, som kommit honom tillhanda, hölle för sannolikt, att magnesiten å Tarrekaise och apatiten i Gellivare malmfält borde kunna med ekonomisk fördel brytas; att, hvad däremot beträffade apatitförekomsterna å Gellivare Dundret, Luspavara och Siäkavara, hvilka platser han besökt, ehuru utan att därvid verkställa några närmare undersökningar, han ej kunde anse dessa förekomster såsom brytvärda; att han icke ägde någon kännedom om värdet af mineralförekomsterna å de öfriga platserna; att, såsom äfven af den underdåniga berättelsen framginge, en del af de för kronans räkning verkställda inmutningarna befunne sig å eller i omedelbart grannskap till redan förut af andra inmutade områden; att Svenonius i sin ansökan till bergmästareämbetet om mutsedlar å ifrågavarande fyndigheter uppgifvit, att de förut å samma eller närliggande områden utfärdade mutsedlarne borde enligt 10 § 1 mom. grufvestadgan anses ogilla på grund af den kvantitativa beskaffenheten af de malmineral, för hvilka inmutningarna sökts; att bergmästaren icke för det dåvarande kunde yttra sig angående berörda förhållanden, då han aldrig haft tillfälle att på platsen taga närmare kännedom om dem; att han visserligen fått sig

tillsända några stufvprof från Tarrekaise, men att han på grund af dem icke kunnat bilda sig någon bestämd uppfattning i ämnet; att då, enligt hvad det syntes bergmästaren, afsikten med de för kronans räkning verkställda inmutningar icke kunde vara, att kronan skulle direkt uppträda såsom idkare af grufdrift, bergmästaren ansåge, beträffande redan tillföre inmutade områden, det vara lämpligast att rätten att bryta ifrågavarande ämnen, magnesit och apatit, som numera vore föremål för inmutning, men icke varit det vid den tidpunkt, då de äldre mutsedlarne utfärdats, tillerkändes de äldre inmutare, som kunde anses vara i besittning af giltiga mutsedlar, mot en viss ersättning per ton bruten och från platsen bortförd magnesit eller apatit; att, hvad åter anginge de magnesit- eller apatitfyndigheter, som vore belägna på områden, hvilka icke kunde anses vara förut inmutade, dessa syntes kunna behandlas i enlighet med de föreskrifter, som vore gällande i afseende å begagnande af kronans jordägareandel i grufva, i det att i detta fall någon viss spekulant tillerkändes rätt att mot en viss afgift per bruten ton magnesit eller apatit tillgodogöra sig samma mineral, hvilket då borde gälla i fråga såväl om inmutarerätten som om begagnandet af kronans jordägareandel; att, såsom äfven af förvarande underdåniga berättelse framginge, å Gellivare malmberg apatit förekomme inom behörigen anvisade utmål; att jämväl i detta fall vederbörande grufägare skulle kunna tillerkännas rätt att tillgodogöra sig apatiten inom utmålet mot en viss ersättning till kronan för hvarje ton bruten sådan; att, enär, såsom Svenonius i sin berättelse ock framhållit, det icke vore möjligt att med blotta ögat — vanligen det enda sätt, som vid utmålsförrättning stode förrättningsmannen till buds — skilja magnesit från de icke inmutningsbara mineralen dolomit och kalkspat, det i regel syntes uppstå svårigheter att vid utmålsförrättning afgöra, hvilket eller hvilka af dessa mineral man hade för sig, om ej kemisk analys funnes tillgänglig; att dylika svårigheter kunde inträffa äfven i fråga om andra inmutningsbara mineral än magnesit; samt att det därför vore önskligt, att särskilda bestämmelser meddelades uti ifrågavarande hänseende.

Under framhållande att det icke syntes kunna af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande fordras något särskildt yttrande rörande de gjorda inmutningarnes värde eller i fråga om de gruftekniska åtgärder, som kunde i anledning af inmutningarna böra vidtagas, crinrade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke ägde tillräcklig sakkunskap och personalkännedom för att kunna förordna en

fullt sakkunnig person, som, för den händelse inmutningarne ansåges böra till förmån för kronan bibehållas, borde iakttaga och utföra de åtgärder, som för inmutningarnes behöriga försvarande åt kronan erfordrades, samt för att på ett tillfredsställande sätt öfvervaka den utsedda personens göranden och låtanden; och förmälde Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig vidare, i likhet med bergmästaren, anse, att det icke vore lämpligt eller fördelaktigt för kronan att själf idka den grufdrift, som kunde blifva en följd af de gjorda inmutningarna.

Kommerskollegium uttalade att, då hvad såväl Svenonius som bergmästaren anfört i fråga om de utaf Svenonius för kronans räkning inmutade 11 särskilda områden å Gellivare Dundret, Luspavara och Siäkavara gäfve stöd för det antagande, att ekonomiskt brytvärd apatit icke därstädes förekomme, anledning syntes kollegium vara för handen antaga, att de kostnader, som skulle för bevarande af kronans rätt till ifrågavarande fyndigheter därå nedläggas, blefve ändamålslösa, hvarför kollegium ansåge sig icke kunna tillstyrka åtgärders vidtagande för bevarande af sagda rätt. Beträffande magnesitfyndigheterna inom Tarrekaisemassivet erinrade kollegium, att de vore föremål för en af förre löjtnanten Herman Sandeberg m. fl. gjord underdånig ansöknings. Vidkommande öfriga för kronans räkning inmutade fyndigheter ansåge kollegium, på grund af hvad angående desamma blifvit upplyst, anledning föreligga att, åtminstone tills vidare, bevara inmutningsrätten till dessa fyndigheter.

Vidare anförde kollegium att, då det syntes kollegium icke böra ifrågasättas annat, än att tillgodogörandet af fyndigheterna borde mot viss ersättning öfverlämnas åt den enskilda företagsamheten, fyndigheterna syntes böra utbjudas på arrende; och syntes infordrandet af arrendebud böra ske medelst anställande af offentlig auktion. Föreskrifterna i nådiga kungörelsen om begagnande af kronans jordägareandel i grufva den 20 oktober 1899 blefve visserligen icke tillämpliga i afseende å den sålunda föreslagna utarrenderingen, som ju skulle omfatta fyndigheterna i deras helhet; dock syntes af samma skäl, som föranledt de i § 7 af berörda nådiga kungörelse intagna bestämmelser om tiderna för arrendeauktionernas hållande, eller att lämna vederbörande spekulanter skäligen rådrum, det böra bestämmas, att nu ifrågavarande auktion skulle äga rum först under år 1903. Vid sådant förhållande erfordrades emellertid, för bevarande åt kronan af inmutningsrätten, att på kronans bekostnad grufarbete blefve, jemlikt 39 § grufvestadgan, sådan denna paragraf lydde enligt lagen den 20 oktober 1899,

under år 1902 utfördt inom de inmutade områdena, där ej i följd af tvist för arbetet mötte hinder, hvars undanröjande icke berodde af kronan. Genom utförandet af ifrågavarande arbete, som enligt nyssnämnda författningsrum skulle afse verklig grufdrift eller eljes vara af beskaffenhet att lända grufanläggningen till nytta, borde äfven någon närmare utredning, än som nu föreläge, kunna vinnas i fråga om fyndigheternas värde, hvilken utredning kunde varda till gagn, bland annat, såsom ledning för arrendespekulanter. Såväl med hänsyn härtill som för att arbetskyldighetens behöriga fullgörande icke måtte äfventyras, syntes det därför böra uppdragas åt en sakkunnig och lämplig person att för kronans räkning ombesörja utförandet af ifrågavarande arbete och därom till Eders Kungl. Maj:t afgifva underdånig berättelse.

Enligt hvad kollegium inhämtat, syntes kostnaden för själfva arbetets verkställande kunna beräknas till omkring 100 kronor för hvarje inmutning. Om ej mindre de 11 apatitinmutningarne å Gellivare Dundret, Luspavara och Siäkavara, än äfven de 17 magnesitininmutningar inom Tarrekaise undantoges, skulle återstående antalet inmutningar, för hvilka arbete borde under år 1902 på kronans bekostnad utföras, blifva 22. Kostnaden för själfva arbetet skulle alltså efter nyssnämnda beräkningsgrund komma att uppgå till omkring 2,200 kronor, hvartill emellertid skulle komma ersättning åt ledaren af arbetet och dennes biträden vid arbetets kontrollerande äfvensom reseersättningar.

Med undantag af de 3 apatitininmutningarne å Gellivare malmberg, hvilka, enligt hvad förut nämnts, afsåge fyndigheter, belägna å kronojord, som blifvit till brukning på viss tid åt annan upplåten, syntes samtliga ifrågavarande fyndigheter vara belägna å odisponerad kronomark.

Hvad beträffade nyssnämnda inmutningar å Gellivare malmberg, så och då jämlikt 13 § i grufvestadgan, sådan denna paragraf lydde enligt lagen den 20 oktober 1899, det åläge inmutaren, bland annat, vid inmutningsrättens förlust att minst fjorton dagar, innan något arbete å det inmutade området börjades, lämna bestyrkt afskrift af mutsedeln till den, hvilken området med nyttjanderätt innehade och brukade, om sättet för hvilket delgifvande skulle gälla hvad om delgifning af stämning vore stadgad, syntes det kollegium lämpligen kunna uppdragas åt den person, som, enligt hvad föreslagits, skulle erhålla ledningen af försvarsarbetena för kronans räkning under år 1902, att jämväl

låta behörigen verkställa delgifningen af mutsedlarne med vederbörande nyttjanderättsinnehafvare.

Såsom redan nämnts, afsåge en del af de för Eders Kungl. Maj:t och kronan utfärdade mutsedlarne fyndigheter, som vore belägna å af andra förut inmutade områden; och hade ansökan om mutsedlarne skett under uppgift att föregående mutsedlar vore på grund af 10 § 1 mom. grufvestadgan att anse såsom ogilla, enär den malm, som utgjort föremål för inmutningarne, icke i den mening, hvori uttrycket »malm» borde enligt grufvestadgan uppfattas, förekomme inom de inmutade områdena.

Under erinran härefter om förenämnda, ingenjören Stridsberg den 5 juli 1901 meddelade förordnande att vid alla utmålsförrättningar, som, på begäran af annan än kronan, i Norrbottens län förekomme inom område, som blifvit å apatit eller magnesit för kronans räkning inmutadt, bevaka kronans rätt såsom jordägare, yttrade kollegium att, hvad beträffade åtminstone en del af nu ifrågavarande områden, syntes på grund af äldre mutsedlar förrättning för anvisande af utmål under år 1902 komma att försiggå. Till förekommande emellertid af att någon försummelse från kronans sida i fråga om arbetsskyldighetens fullgörande ägde rum och då jämlikt 10 § grufvestadgan den, hvars rätt blifvit förnärmad därigenom att mutsedel blifvit meddelad å fyndighet, som efter 1 § ej utgjorde föremål för inmutning, ägde att, äfven före utmålsförrättningen, när han ville, få all verkan af mutsedeln upphäfd genom klagan hos bergsöfverstyrelsen, syntes ändamålsenligt vara, att det arbete, som under år 1902 syntes böra för kronans räkning verkställas inom de inmutade områdena, företoges så snart årstiden det medgäfve och att, om äldre inmutare skulle motsätta sig arbetets utförande, tvist från kronans sida omedelbarligen anhängiggjordes genom besvärns anförande hos bergsöfverstyrelsen i enlighet med sistnämnda författningsrum.

I fråga om den tid, för hvilken utarrendering af ifrågavarande fyndigheter borde ske, syntes, i öfverensstämmelse med hvad i § 2 af nådiga kungörelsen om begagnande af kronans jordägareandel i grufva den 20 oktober 1899 vore stadgadt, där ej särskilda omständigheter föranledde bestämmande af kortare arrendetid, densamma böra fastställas till nitton kalenderår utöfver det, hvarunder arrendet toge sin början. Arrendet syntes böra räknas från arrendeaftalets avslutande.

Jämte det att arrendeafgiften syntes, på sätt i § 4 af nyssnämnda nådiga kungörelse vore bestämdt, böra utgå i penningar och

för hvarje kalenderår motsvara viss del af värdet af alla de inmutningsbara ämnen, som under året eller den del däraf, arrendet omfattade, brutits och uppfodrads ur grufvan, syntes emellertid, då fråga nu vore om hela grufvans öfvertagande på arrende, arrendeafgiften, för helt år räknadt, icke något år få understiga dubbla det belopp, som enligt sistnämnda författningsrum vore stadgadt såsom lägsta arrendeafgift, och sålunda skola utgå med minst 50 kronor för hvarje inmutadt område.

Åt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande syntes böra uppdragas att ofördröjligen låta i allmänna tidningarna och länskungörelserna, med upplysning om de i mutsedlarne angifna förhållanden, tillkännagifva, att fyndigheterna i fråga komme att å arrende utbjudas.

Tiden för auktions hållande syntes af skäl, hvilka kollegium komme att i fråga om arbetsskyldighetens fullgörande närmare omförmåla, lämpligen böra bestämmas till senare hälften af april månad år 1903. Det syntes därför kollegium önskvärdt, att redan af 1902 års Riksdag utverkades det bemyndigande, som för ifrågavarande arrendeupplåtelse vore erforderligt.

I öfverensstämmelse med hvad som föreslagits rörande minimum för arrendeafgiften, syntes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vid arrendeauktion icke böra få antaga annat anbud, än som lydte å minst tjugufemtedelen af värdet af brutna och uppfodrads inmutningsbara ämnen.

Skulle icke på grund af anbud vid omförmålda arrendeauktion arrendeaftal komma till stånd, syntes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande därom böra göra underdånig anmälan hos Eders Kungl. Maj:t för att sätta Eders Kungl. Maj:t i tillfälle att i hvarje särskildt fall afgöra, huru förfaras borde.

Jämte det att bland de särskilda villkoren i blifvande arrendeaftal syntes böra upptagas, att arrendatorn skulle ansvara för fullgörandet af alla de skyldigheter, som enligt grufvestadgan ålåg kronan såsom inmutare, syntes emellertid i fråga om arbetsskyldighetens fullgörande dessutom bestämmelser erforderliga, som lämnade säkerhet för att icke genom försummelse uti ifrågavarande hänseende af arrendatorn grufvanläggningen blefve sönad. Kollegium hölle före, att i förevarande syfte lämpligen kunde uti blifvande arrendeaftal intagas bestämmelse därom, att lagstadgadt försvarsarbete skulle för hvarje år vara utfördt före den 1 augusti, vid påföljd att, därest vid inspektion, som för kronans räkning förrättades, kompletteringsarbeten ansåges erforderliga, sådana finge på arrendatorns bekostnad verkställas.

Arrendatorns skyldighet att fullgöra försvarsarbete i enlighet med nyssnämnda bestämmelser syntes böra afse äfven det år, hvarunder arrendeaftalet träffats. Med hänsyn härtill och i betraktande af aflägsenheten af särskildt en del af ifrågavarande platser samt naturförhållandena inom ifrågavarande del af landet vore det af vikt, att arrendeauktion hölles å sådan tid, att arrendeaftal kunde komma till stånd före ingången af juni månad år 1903.

Arrendatorn syntes böra äga såväl befogenhet som skyldighet att hos bergmästaren inom behörig tid göra anmälan för erhållande af utmål. På det icke genom arrendators underlåtenhet härutinnan kronan måtte gå förlustig sin inmutningsrätt, syntes lämpligen böra bestämmas, att det skulle åligga arrendatorn att senast fem månader, innan ansökning om utmål enligt grufvestadgan sist skulle vara till bergmästaren ingifven, hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande styrka, att sådan ansökning verkligens gjorts.

I öfrigt syntes i fråga om utarrenderingen af fyndigheterna föreskrifter böra meddelas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad för motsvarande fall funnes bestämdt i merberörda nådiga kungörelse den 20 oktober 1899.

Vidkommande härefter den såväl af Svenonius som äfven af bergmästaren framhållna svårigheten att skilja, bland annat, magnesit från de icke inmutningsbara mineralen dolomit och kalkspat, ansåge kollegium sig endast böra anmärka, att det syntes åligga vederbörande inmutare att, där så erfordrades, styrka, att den inmutade fyndigheten verkligens utgjorde föremål för inmutning efter 1 § grufvestadgan.

Angående slutligen hvad Svenonius i sin föreliggande underdåniga berättelse anfört med hänsyn därtill, att en del af de magnesitförekomster, som blifvit för kronans räkning inmutade, blifvit upptäckta af enskilda personer, åt hvilka Svenonius därför syntes åsyfta någon godtgörelse, ansåge kollegium hvad härutinnan anförts icke i ärendets förevarande skick påkalla något yttrande af kollegium.

På sätt redan omförmälts, hafva af Svenonius för kronans räkning inmutats 12 magnesitfyndigheter å slutningen af fjället Tarrekaise inom den del af fjället, som benämnes Anttiluopta. Dessa inmutningar, som Svenonius benämnt Anttiluopta n:is 1—12, sammanfalla i det närmaste med tolf särskilda, enligt mutsedlar af den 24 januari 1898 af förenämnde Sandeberg såsom järnmalmsfyndigheter inmutade områden.

Under påvisande häraf hafva i en till Eders Kungl. Maj:t den 4

februari 1902 ingifven skrift af den 14 januari samma år bemålde Sandeberg jämte landshöfdingen herr greve L. Douglas, legationsrådet Fredrik Rappe, bankdirektören John Swartling, handelskemisten Carl Setterberg, godsägaren Helmer Örtengren, ingenjören Ernst Nordström, gruffogden A. Andersson samt Höganäs stenkolsbolag och Billesholm—Bjufs aktiebolag gjort framställning om upplåtelse till sökandena på arrende af förenämnda 12 af Svenonius för kronans räkning inmutade jämte fem andra närbelägna magnesitfyndigheter. Sökandena hafva därvid till en början meddelat, att för berörda, af Sandeberg inmutade 12 järnmalmsfyndigheter, benämnda Jägaren, Bruden, Hunden, Vargen, Björnen, Älgen, Haren, Räfven, Orren, Tjädern, Hjärpen och Ripan, fullgjorts föreskrifvet försvarsarbete för tiden till och med år 1901, att Sandeberg å detta arbete nedlagt en kostnad af omkring 30,000 kronor, att då mutsedlarne utfärdats med sådant förbehåll, som omförmålades i nådiga kungörelsen den 19 augusti 1889, Sandeberts inom tre år från inmutningens förvärfvande gjorda ansökning om utmålsläggning icke kunnat bifallas, men att i följd af därom i november månad 1901 gjord ny ansökning utmålsläggning skulle äga rum under år 1902, så snart årstiden sådant medgäfvde.

Vidare hafva sökandena anført följande.

Då gifvetvis utmålsområden icke kunde tilldelas både kronans och Sandeberts nu ifrågavarande inmutningar, syntes till en början tvist förestå mellan innehafvarne af dessa olika inmutningar, hvilken tvist, därest kronan blefve vinnande part, troligen skulle efterföljas af en tvist mellan kronan och senare tillkommande inmutare. Härigenom skulle, möjligen under flere år, magnesitfyndigheternas exploaterande och nyttiggörande för den svenska industrien förhindras; och skulle det i allt fall åligga kronan att under hela tiden fullgöra dyrbara försvarsarbeten.

För att förebygga dylika tvister tilläte sig sökandena, som bildat ett konsortium för exploaterande af magnesitfyndigheter inom Norrbottens län samt fått Sandeberts på förenämnda järnmalmsinmutningar grundade rätt på sig öfverlåten, i underdånighet hemställa, att ett aftal måtte träffas mellan Eders Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt konsortiet, å andra sidan, af hufvudsakligt innehåll, att all å berörda järnmalmsinmutningar grundad rätt öfverlåtes å Eders Kungl. Maj:t och kronan mot det att Eders Kungl. Maj:t och kronan under vissa år och på vissa villkor till konsortiet utarrenderade brytningsrätten till såväl ifrågavarande områden som ock några andra af Svenonius inmutade magnesitområden, hvilka vore så belägna, att de lämpligen borde med de förutnämnda i ett sammanhang bearbetas.

I händelse ett sådant aftal komme till stånd, syntes det bero på Eders Kungl. Maj:ts pröfning, huruvida utmål skulle sökas på grund af järnmalms- eller på grund af magnesitinmutningarne, men sökandena tilläte sig såsom sin bestämda åsikt härutinnan uttala, att det, med afseende å äganderättens framtida tryggande, vore säkrast och sålunda för de båda kontraherande parterna fördelaktigast, om utmål söktes för järnmalmsinmutningarne och magnesitinmutningarne öfvergåfves; och tilläte sig sökandena till stöd för denna sin åsikt anföra följande.

Det hade visserligen blifvit vid flere tillfällen uppgifvet, att de Sandeberg tilldelade mutsedlar skulle kunna klandras på den grund, att malm i grufteknisk bemärkelse icke inom de inmutade områdena förefunnes, men denna uppgift skulle, enligt hvad Sandeberg uppgifvit, icke vara riktig, utan förefunnes inom områdena järnmalm, som, på sätt af ansökningen bifogad profsedel framginge, vid af järnkontorets analytiker verkställd undersökning befunnits hålla 59,4 procent järn. Denna järnmalm hade redan vid det af kronans ombud å platsen gjorda besök varit blottad inom åtminstone 8 af fyndigheterna till sådan utsträckning, att något tvifvel icke kunde förefinnas därom, att utmål skulle för desamma beviljas, och skulle före utmålsläggningen kunna till samma omfattning blottas jämväl inom de öfriga. Vederbörande bergmästare hade visserligen i tidigare utlåtanden uttalat, att han icke varit i tillfälle besöka platsen och därför icke kunde yttra sig angående fyndigheternas beskaffenhet, men sökandena antoge, att bergmästaren, efter de upplysningar han numera erhållit eller kunde erhålla af Svenonius, skulle vara i tillfälle att bekräfta sökandenas uppgift att utmål för ifrågavarande järnmalmsinmutningar kunde så läggas att, på samma gång hvart och ett af dem innehölle järnmalm i grufteknisk bemärkelse, de tillsammans inneslöte åtminstone det väsentliga af all känd magnesitförekomst å Anttiluopta.

Skulle däremot järnmalmsinmutningarne uppgifvas och utmål sökas på grund af magnesitinmutningarne, vore det alltid att befara, att af tredje man klander väcktes vid domstol på den grund att, då magnesitinmutningarne tagits, områdena redan varit inmutade på järnmalm samt sistnämnda inmutningar varit behörigen försvarade, vid hvilket förhållande fritt fält ej förefunnits och sålunda, jämlikt 3 § 2 mom. grufvestadgan, nya mutsedlar ej bort meddelas.

Sökandena hade ingalunda förbisett den omständigheten, att Eders Kungl. Maj:t och kronan den 28 november 1900 till annan person

bortarrenderat kronans jordägareandel i järnmalmsfyndigheterna och att sålunda det af dem föreslagna aftal skulle kunna inverka på tredje mans rätt, utan hade sökandena för att lösa denna fråga förvärfvat all den på arrendekontraktet rörande dessa fyndigheter grundade rätt, på sätt sökandena genom bifogade handlingar styrkt. Då gifvetvis dessa arrendeaftal skulle genom det af sökandena föreslagna aftal förfalla, förefunnes alltså icke något hinder för Eders Kungl. Maj:t och kronan att, om utmål vunnes på grund af järnmalmsinmutningarne, till sökandena utarrendera rätten att tillgodogöra sig all inom dessa utmål bruten magnesit.

De af sökandena förut antydda magnesitförekomster, som syntes lämpligen böra i sammanhang med de nyssnämnda bearbetas och hvilkas bearbetande sökandena därför föresloge måtte i sammanhang med de föregående åt sökandena på arrende upplåtas, vore inmutningarne Paturkarso n:ris 1—4 och den å Hildo tagna magnesitinmutning.

I afseende å planen för företaget och de närmare bestämmelserna i det ifrågasatta arrendeaftalet, sådana sökandena tänkt sig desamma, anhölle sökandena få anföra följande.

Sökandenas afsikt vore att under en försöksperiod, som med afseende å fyndigheternas belägenhet å den branta slutningen af ett högt fjäll ansetts böra beräknas till fem år, medelst diamantborrning grundligt undersöka fyndigheterna för att kunna uppgöra en generalplan för mineralets ändamålsenliga utdrifning. Då fyndorten vore belägen i en vild fjälltrakt, långt från människoboning, måste byggnader för arbetare och administration uppföras. För transporten af den vunna produkten hade sökandena ämnat anlägga en linbana till trafikförbindelse vid Sulitälma, med en trafikförmåga af 75,000 ton per år; men då gifvetvis frakten till utskeppningsort måste ställa sig ganska dyr och sålunda utfraktning af råvaran skulle ställa sig mindre fördelaktig, hade sökandena beräknat att kunna på platsen förädla magnesiten genom bränning; och vore sökandena för dessa ändamål i behof af att få sig för användning upplåtna i närheten af fyndställena belägna, af staten icke begagnade vattenfall jämte erforderlig mark för anläggning af vägar, verkstäder och arbetarebostäder samt för kraftledning m. m.

Likasom ett företag af nu antydda omfattning, där allt vore nyanläggning, måste taga i anspråk en längre tid, hvarför sökandena beräknat undersökningsperioden till fem år, så vore det äfven gifvet, att företaget, för att kunna amortera de dyrbara anläggningarna för magne-

sitens brytning och förädling samt linbana eller järnväg, måste hafva sin existens tryggad för en tillräckligt lång framtid; och sökandena hade därför tänkt sig den egentliga arbetsperioden bestämd till fyrtio-fem år, en tid som icke syntes kunna anses öfverdrifven, då det gällde att amortera så betydande kapital, som måste i företaget nedläggas för att göra produkten tillgänglig för den svenska industrien och, i mån af öfverskjutande tillgång, för export.

Gifvetvis kunde dock på frågans nuvarande ståndpunkt endast en maximigräns bestämmas för enhvar af dessa perioder; och då det naturligtvis låge i arrendatorns intresse att så snart som möjligt börja effektivt grufarbete, syntes åt honom böra inrymmas möjlighet att börja detta tidigare, därest han på kortare tid än 5 år hunne fullborda nödiga anläggningar samt genomföra den noggranna undersökning af fyndigheternas läge och sträckning, som vore nödig för arbetets ändamålsenliga ordnande för en längre tidsperiod. Sökandena föreställde sig sålunda, att försöksperioden skulle kunna bestämmas till högst 5 år, med rättighet för arrendatorn att tidigare, efter anmälan hos Eders Kungl. Maj:ts befällningshafvande i Norrbottens län, öfvergå till effektivt grufarbete, i hvilket fall arbetsperioden borde räknas från det år, som följde näst efter det, då sagda anmälan inkommit.

Likaså syntes arbetsperioden böra bestämmas till högst 45 år, då det först efter den utredning, som kunde ske under försöksperioden, eller möjligen först sedan arbetet flere år fortgått, komme att visa sig, huruvida fyndigheterna vore af sådan mäktighet att räämne funnes för en så lång arbetsperiod; och syntes därför i kontraktet böra inryckas bestämmelse därom att, därest under arbetets gång arrendatorn skulle finna, att fyndigheterna icke vidare kunde tekniskt och ekonomiskt fördelaktigt tillgodogöras, arrendatorn ägde uppsäga kontraktet att upphöra ett år efter uppsägning.

Största svårigheten vid uppgörande af ett kontrakt af den beskaffenhet, som nu vore i fråga, syntes sökandena möta vid bestämmande af de garantier, staten borde erhålla för att dess egendom icke ginge förlorad, därigenom att fyndigheterna sönades, samt vid afvägande af den arrendeavgift, som borde bestämmas, för att å ena sidan staten skulle erhålla lämplig fördel af magnesitförekomsterna och å andra sidan arrendatorn skulle kunna af en vara, hvars pris bestämdes af växlande konjunkturer på världsmarknaden, draga den inkomst, som erfordrades för bestridande af undersöknings- och brytningskostnaderna, förräntande och amortering af i företaget nedlagdt kapital samt den

affärsvinst, som borde tillkomma dem, hvilka i företaget nedlagt kapital eller arbete.

Då någon utredning om värdet af fyndigheterna icke syntes kunna åstadkommas, syntes ej heller någon borgen eller annan säkerhet kunna anordnas för ersättande af den förlust, som skulle staten tillskyndas, om fyndigheterna sönades, utan syntes garantierna böra gå ut på en effektiiv kontroll öfver försvarsarbetet. Sökandena föreställde sig därför, att i kontraktet borde intagas stadgande därom, att inom halfva arbetstiden, hvilken i dessa trakter syntes kunna beräknas från den 1 juni till den 15 september, alla försvarsarbeten skulle vara utförda, samt att staten, exempelvis den 1 augusti hvarje år, genom sin kontrollant undersökte, att arbetena vore utförda, med rättighet för kontrollanten att, där han funne något kompletteringsarbete erforderligt, utföra detta, samt med skyldighet för bolaget att för ändamålet tillhandahålla honom arbetare och redskap.

För bedömande af arrendeafgiften syntes det vara nödigt känna priset per ton magnesit på grufbacken, hvilket, enär afverkningen beräknats till så stora kvantiteter, att hufvudafsättningen måste ske på världsmarknaden, lämpligen syntes kunna antagas vara priset fritt ombord i Amsterdam för magnesit från Euboea efter afdrag för agentprovision och frakter. Då sistnämnda pris för det dåvarande utgjorde 36 kronor, agentprovisionen säkerligen uppginge till 25 procent, frakten från Amsterdam till norsk hamn utgjorde 4 kronor per ton och från fyndorterna till närmaste norska hamn syntes böra beräknas till 8 kronor per ton, skulle värdet på rå magnesit i bitar kunna beräknas till 16 kronor per ton på grufbacken, hvarvid emellertid vore att märka, att så stora magnesitmängders bringande i marknaden säkerligen komme att afsevärdt nedsätta priset på världsmarknaden och följaktligen äfven värdet per ton på grufbacken. I betraktande af dessa förhållanden vore sökandena villige att erbjuda ett arrende af 2 kronor per ton bruten och skradd magnesit. Efter en afgift af 2 kronor per ton och med en beräknad årsafverkning af 75,000 ton skulle den staten tillkommande årliga arrendeafgiften utgöra 150,000 kronor. Då emellertid sådana förhållanden på världsmarknaden kunde inträffa, att produktionen något år kunde behöfva nedsättas, ansåge sökandena sig icke kunna garantera så hög årlig afverkning och afgift.

Jämte underdånig erinran därom att, sedan Sandeberg den 10 oktober 1894 och Höganäs stenkolsbolag den 4 december samma år hos Eders Kungl. Maj:t gjort underdånig ansökning om nådig koncession att bryta och sig tillgodogöra magnesiten i Tarrekaise, Sandeberg och

Höganäs stenkolsbolag hvardera med ett belopp af 2,000 kronor bidragit till bestridande af kostnaderna för de genom Sveriges geologiska undersökning år 1895 verkställda undersökningarna af fyndigheterna i fråga, samt att Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 31 maj 1895 föreskrifvit, att dessa belopp skulle af dem, som framdeles erhöle koncession å fyndigheterna, återgäldas, förklarade sökandena sig villige att, där arrendeaftalet komme till stånd, utbetala sagda belopp.

Enär i företaget måste nedläggas ett kapital af flere millioner kronor samt vid sådant förhållande och då, med afseende å den långa tidsperiod företaget beräknades omfatta, dess förvaltning icke lämpligen syntes kunna ombesörjas af ett konsortium, hvars individer växlade, hade sökandena för afsikt att, så snart verkställda undersökningar satt dem i tillfälle att någorlunda tillförlitligt bedöma fyndigheternas mäktighet och det kapital, som måste nedläggas i inrättningar för magnetens brytning, förädling och utfraktning, bilda ett aktiebolag för företagets öfvertagande; och syntes därför i kontraktet böra sökandena förbehållas befogenhet att öfverlåta sin därå grundade rätt till ett svenskt aktiebolag, med villkor att dess styrelse bestode uteslutande af i Sverige boende svenske undersåtar.

För att göra denna sin framställning mera öfverskådlig och för att blifva i tillfälle att jämväl framhålla de detaljbestämmelser, som syntes erfordras, tillåte sökandena sig framlägga följande förslag till kontrakt.

»*Arrendekontrakt.*

Jämlikt bemyndigande i kungl. bref den utarrenderar
kungl. kommerskollegium, å Eders Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, härigenom till N. N. rätten att bryta och tillgodogöra sig den magnetit, som finnes inom de Eders Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga inmutningarna — — inom Kvickjocks kapellområde af Norrbottens län samt inom de utmål, som varda samma inmutningar tilldelade, på följande villkor, nämligen:

1:o) För fyndigheternas fullständiga undersökning och för andra förarbeten m. m. beräknas en tid af fem år från och med den 1 januari 1902, och skall arbetet under denna period (undersökningsperioden) bedrivas i den omfattning, att årligen på detsamma nedlägges i arfvoden, arbetskostnader och sådana kotrollkostnader, som i 11:o härnedan omförmälas, en summa af minst 8,000 kronor; åliggande det arrendatorn att för hvar och ett af dessa år inom den 1 mars året därefter inför Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län styrka det belopp, som för ändamålet utgifvits.

2:o) Arbetsperioden skall omfatta en tid af 45 år, räknadt från undersökningsperiodens utgång, eller, där arrendatorn skulle vara i tillfälle att tidigare öfvergå till effektivt arbete, från den 1 januari året efter det, då arrendatorn hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande därom gjort skriftlig anmälan.

Därest emellertid arrendatorn skulle finna, att fyndigheterna icke kunna tekniskt och ekonomiskt fördelaktigt tillgodogöras, äger arrendatorn uppsäga kontraktet att upphöra ett år efter uppsägning.

3:o) Arrendatorn skall äga att efter anmälan få sig till användning för ifrågavarande ändamål anvisad i närheten af fyndställena befintlig, af staten icke begagnad vattenkraft jämte erforderlig mark för anläggning af vägar, verkstäder, administrations- och arbetarebostäder samt för kraftledning, däribland linbanelledning från fyndigheterna till riksgränsen eller till eventuell järnväg inom landet.

4:o) Arrendatorn skall till kronan erlägga en afgäld af två kronor för hvarje ton af honom från orten afsänd eller där tillgodogjord magnesit, sådan den efter skrädning och anrikning finnes, dock att, för den händelse afgälden, sålunda beräknad, något år af arbetsperioden icke uppgår till minst 10,000 kronor, arrendatorn likväl skall vara skyldig att för samma år erlägga sistnämnda belopp; åliggande det arrendatorn ej mindre att föra och vederbörande tillhandahålla räkenskaper, innefattande tydliga och riktiga uppgifter om mängden från orten afsänd eller på annat sätt tillgodogjord magnesit, än äfven att underkasta sig den inspektion af arbetena å magnesiten, som kan af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet finnas erforderlig.

5:o) Arrendatorn skall för den mark, som åt honom anvisas, samt för tilläfventyrs åt honom upplåten vattenkraft betala ett årligt arrende, som bestämmes efter särskild uppskattning vid de tillfällen, då sådan mark eller kraft till arrendatorn upplåtes.

6:o) Värdet af växande träd, som vare sig under försöksperioden eller under arbetsperioden af arrendatorn fällas, skall, enligt jägmästarens uppskattning, af arrendatorn ersättas.

7:o) Andra inmutningsbara ämnen än magnesit, som af arrendatorn brytas, äger han utan särskild afgift sig tillgodogöra.

8:o) Förrättning för tilldelande af utmål för fyndigheterna skall ske, så snart tjänlig årstid är för handen, och äger arrendatorn att genom lämpliga ombud därvid närvara samt anföra hvad han för bevakande af sin rätt och sina intressen anser nödigt.

9:o) Det åligger arrendatorn att för utmålsområdena fullgöra lag-

stadgadt försvarsarbete från och med år 1902; skolande sådant arbete för hvarje år vara utfördt före den 1 augusti, vid påföljd att, därest vid inspektion, som för Eders Kungl. Maj:ts och kronans räkning för-rättas, kompletteringsarbeten anses erforderliga, sådana må på arrendatorns bekostnad verkställas, för hvilket ändamål arrendatorn är skyldig tillhandahålla arbetare och redskap.

10:o) Föreskrifterna i §§ 10 och 13 af nådiga kungörelsen den 20 oktober 1899 om begagnande af kronans jordägareandel i grufva skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse och förklaras genom detta arrendekontrakt underskrifvande utgöra integrerande delar af detsamma, dock att arrendator äger att öfverlåta sin på detta kontrakt grundade rätt på behörigen registrerad svenskt aktiebolag, med villkor att dess styrelse består uteslutande af i Sverige bosatte svenske män.

11:o) De kostnader, som må erfordras för vinnande af lämplig kontroll å mängden från orten afsänd eller på annat sätt tillgodogjord magnesit samt å den däraf beroende afgäld äfvensom därå att vederbörliga försvarsarbeten blifvit i behörig tid utförda, skola af arrendatorn Eders Kungl. Maj:t och kronan godtgöras.

12:o) Skulle tvist uppstå angående tolkningen af detta kontrakt eller rörande däraf härflytande rättsförhållanden samt fordrings- eller ersättningsanspråk, skall sådan tvist afgöras af skiljemän i den ordning lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 föreskrifver, dock att den befogenhet att utse skiljemän, som enligt sagda lag tillkommer öfver-exekutor, skall utöfvas af kungl. kommerskollegium.»

Slutligen hafva sökandena dels förmält att, i enlighet med de grunder, som aftalats vid konsortiets bildande, konsortiet icke kunde förklara sig bundet af förestående arrendebud, för så vidt arrende-aftal ej komme till stånd före den 15 juli 1902, dels anført, att sökandena, i sammanhang med denna framställning och då erfarenheten visat, att större delen af kostnaderna för försvarsarbetena å Sandeborgs inmutningar utgjorts af resekostnader för arbetsmanskaf samt transport-kostnader för redskap, och att sålunda dylika arbeten kunde af den, som på platsen redan disponerade arbetare och redskap, utföras till betydligt billigare pris än af annan, ville erbjuda sig att, därest arrende-aftal komme till stånd och sökandena sålunda måste hålla en större arbetsstyrka på platsen, för Eders Kungl. Maj:ts och kronans räkning tills vidare utföra försvarsarbeten för jämväl öfriga inmutade magnesitfyndigheter utan annan ersättning, än hvad sökandena själftvå nödgades utgifva för dagsverken och ammunition m. m.

Öfver denna ansökning hafva ej mindre kommerskollegium, till

följd af nådig remiss, afgifvit underdånigt utlåtande af den 11 mars 1902 och därvid öfverlämnat yttranden i ämnet af vederbörande bergmästare och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet än äfven kammarkollegium inkommit med infordradt underdånigt utlåtande af den 31 juli 1902.

Uti sitt nyssberörda yttrande har bergmästaren, jämte det han hemställt, att vid blifvande utmålsläggning utmålen måtte grundas å de för Eders Kungl. Maj:ts och kronans räkning gjorda magnesitinnutningarne i stället för å de af sökanden Sandeberg gjorda järnmalmsinnutningarne äfvensom att arrendeafgiften borde bestämmas ej till fixt belopp per ton utan göras beroende af magnesitens pris på världsmarknaden för hvarje år, i öfrigt anført, bland annat, hufvudsakligen: att beträffande öfverlåtelse på arrende till sökandena af ifrågåvarande magnesitfyndigheter bergmästaren icke hade något att däremot erinra, utan ansåge han sig böra till alla delar tillstyrka nådigt bifall till den underdåniga ansökningen; att bergmästaren icke hyste något tvifvel därom, att sökandena vore i behof af att, på sätt de ifrågasatt, få för vissa ändamål för sig upplåtna i närheten af fyndstället belägna, af staten ej begagnade vattenfall jämte erforderlig mark för anläggningar af vägar, verkstäder och arbetarebostäder samt för kraftledningar m. m.; att, beträffande marken, bergmästaren ansåge de områden, som under namn af utmål kunde komma att tilldelas sökandena vid en blifvande utmålsförrättning, komma att dels blifva för knapphändiga och dels erhålla ett olämpligt läge; att bergmästaren därför ansåge sig böra tillstyrka nådigt bifall till den underdåniga ansökningen i detta afseende; att det syntes bergmästaren, att denna upplåtelse helst borde ske, så fort sig göra läte, för att sökandena måtte kunna betjäna sig däraf under den så kallade försöksperioden; samt att bergmästaren icke hade något att erinra mot bestämmandet af arrendetiden till 45 år.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har, under instämmande i hvad af bergmästaren föreslagits beträffande magnesitinnutningarnes läggande till grund för blifvande utmål samt sättet för arrendeafgiftens bestämmande, funnit sig böra, med anledning af ansökningen, sådan dess innebörd fått sitt uttryck i det uti ansökningen intagna förslag till arrendekontrakt, göra följande erinringar. Då det syntes tillkomma kommerskollegium att på grund af den sakkunskap, öfver hvilken kollegiet förfogade, uppgöra arrendekontraktet med sökandena, syntes det ock vara lämpligast, att samma myndighet pröfvade, att de kostnader, som under undersökningsperioden skulle nedläggas, verkligen blifvit utgifna. Äfven syntes det kunna med skäl ifrågasättas, huruvida icke

visst bestämdt belopp af den föreslagna utgiftskostnaden, 8,000 kronor, skulle användas och nedläggas i verkliga arbetskostnader, enär eljes större eller största delen af summan kunde användas till utbetalande af arfvoden, hvilkas verkliga gagn och behöflighet icke kunde af en pröfvande myndighet bedömas. Anmälan om tiden för det effektiva grufarbetet syntes icke lämpligen böra ske hos Eders Kungl. Maj:ts befällningshafvande utan hos kollegium, som därigenom tidigare, än annars skulle blifva fallet, kunde föreslå och vidtaga de åtgärder, som kunde blifva behöfliga. I 3:dje punkten borde med tydliga ord utsägas, såsom ock meningens väl syntes vara, att den vattenkraft och den mark, som kronan skulle upplåta till sökandena, skulle vara kronan tillhörig och ej disponerad för annat ändamål, och borde denna punkt äfven i annat afseende erhålla en annan affattning, så att det icke kunde ifrågasättas, att sökandena ägde rätt att fordra att erhålla all den vattenkraft och all den mark, som sökandena kunde anmäla sig vilja taga i användning. Till ledning för sökandena borde i kontraktet angifvas den myndighet, Eders Kungl. Maj:t eller kommerskollegium, som skulle pröfva sökandenas anhållan att under arrendetiden erhålla den för dem behöfliga vattenkraft och mark samt efter föregående utredning bestämma de villkor, under hvilka upplåtelsen borde äga rum, i sammanhang hvarmed borde stadgas, hvem som skulle gälda de kostnader, som kunde förorsakas genom den utredning, som syntes blifva behöfelig vid upplåtandet af vattenkraft m. m. Beträffande den afgift, som sökandena skulle erlägga i arrende för hvarje ton afsänd eller tillgodogjord magnesit, vore Eders Kungl. Maj:ts befällningshafvande icke i tillfälle att uttala någon bestämd mening. Bestämmelserna i 8:de punkten syntes icke lämpligen böra inflyta i kontraktet, då Eders Kungl. Maj:t och kronan svårigen kunde bestämma, när fyndigheterna så blottats, att utmålsförrättningen kunde äga rum, utan borde sökandena, sedan de förvärfvat arrenderätt, tilldelas befogenheten att själfva begära utmål. Enligt 10:de punkten skulle föreskrifterna i §§ 10 och 13 af nådiga kungörelsen den 20 oktober 1899 i tillämpliga delar lända till efterrättelse, men syntes det Eders Kungl. Maj:ts befällningshafvande att, för att undvika all tvetydighet vid kontraktets tolkning, däruti borde intagas de bestämmelser uti ifrågavarande paragrafer, som skulle tillämpas. Bestämmelsen att sökandena skulle äga befogenhet att öfverlåta sin på kontraktet grundade rätt till ett aktiebolag syntes vara nödvändig, men klok försiktighet syntes bjuda att, utöfver bestämmelsen att aktiebolagets styrelse skulle bestå af i Sverige bosatte svenske män, äfven i bolagsordningen intoges bestämmelse därom, att aktierna icke kunde utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd öfverlätas å andra än dylika svenske män,

hvarjämte syntes kunna ifrågasättas, om icke det vore lämpligt, att detta stadgande i bolagsordningen i öfversättning till de tre stora kulturspråken trycktes å hvarje aktiebref till förekommande däraf, att aktierna skulle kunna i god tro förvärfvas af utländska undersåtar, som ej fått del af bolagsordningen. Slutligen syntes böra i kontraktet intagas bestämmelser, som fritoge Eders Kungl. Maj:t och kronan från skadeståndsanspråk från sökandenas sida, för den händelse de af kronan gjorda inmutningarne skulle genom klander frånvinnas kronan.

I en den 3 mars 1902 till kommerskollegium inkommen skrift hafva sökandena därefter förordat arrendeafgiftens bestämmande på sätt i deras underdåniga ansökning föreslagits, äfvensom vidhållit, att till grund för de blifvande utmålen borde läggas järnmalmsinmutningarne, men emellertid till lösning af frågan väckt det förslag, att vid blifvande utmålsläggning utmål måtte grundas på järnmalmsinmutningarne, där dessa befunnes vara af sådan beskaffenhet, att något hinder för tilldelande af utmål för desamma icke kunde påvisas, men, där sådant hinder skulle förefinnas, grundas på motsvarande magnesit-inmutningar.

I öfrigt hafva sökandena i sin nyssberörda skrift anført hufvudsakligen följande. Anmärkningen därom, att viss andel af de under försöksperioden å företaget nedlagda kostnader borde afse verkliga arbetskostnader och ej arfvoden syntes välgrundad, hvarför sökandena, jämte erinran att särskildt under första tiden konsortiet torde nödgas använda sakkunnige, hvilkas godtgörelse syntes vara att hänföra till arfvoden, föresloge det tillägg till stadgandet om en årlig minimikostnad under försöksperioden af 8,000 kronor, att af beloppet minst 5,000 kronor skulle användas till verkliga arbetskostnader. De af sökandena föreslagna bestämmelser angående upplåtelse af vattenkraft och mark vore hämtade ur kammarkollegii och kommerskollegii gemensamma underdåniga utlåtande den 7 maj 1897 angående upplåtelse af brytningsrätt till magnesitfyndigheterna å Tarrekaise och syntes desto mindre kunna medföra några betänkligheter, som det å ena sidan syntes vara önskvärdt att så mycken mark och vattenkraft som möjligt komme till användning i industriens tjänst samt det å andra sidan icke behöfde befaras, att sökandena begärde upplåtelse å mera kraft och mark, än för ändamålet erfordrades, och därigenom förorsakade sig själfva en onödig utgift, då ju afgiften skulle bestämmas efter upplåtelsens omfattning. Sökandena vore gifvetvis villige gälda de kostnader, som kunde förorsakas genom utredning rörande ifrågavarande upplåtelser. Därför jämte ansåge sökandena sig böra framhålla, att beträffande den af dem

föreslagna arrendeafgift någon anmärkning icke blifvit framställd. Sökandena biträdde den af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagna ändring i arrendekontraktet att, sedan de förvärfvat arrenderätten, åt dem måtte öfverlämnas att själfva begära utmål. Sökandena ansåge visserligen öfverflödigt att i det föreslagna kontraktet införa §§ 10 och 13 af åberopade nådiga kungörelsen den 20 oktober 1899, men hade dock ej något att därvid erinra. Då sökandenas afsikt vore att grundlägga en svensk industri, hade de ej heller något att erinra vid det af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande såsom villkor för arrenderättens öfverlåtande å ett aktiebolag föreslagna stadgande, att i detta aktiebolags bolagsordning skulle finnas bestämmelse, att aktierna icke finge utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd tecknas af eller öfverlätas å andra än i Sverige boende svenske män, men för att ett dylikt stadgande skulle blifva fullt effektivt, syntes erforderligt att i blifvande arrendekontrakt ytterligare stadga, att ändring af bolagsordningen i denna del medförde arrenderättens förlust. Däremot syntes ej för förslaget om tryckning å hvarje aktiebref af tillkännagifvande i dylikt hänseende å de tre stora kulturspråken vara anfördt eller förefinnas giltigt skäl, och ansåge sökandena, att en så exceptionell åtgärd skulle vara olämplig. Hvad anginge Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes hemställan om införande i kontraktet af bestämmelser, som fritoge Eders Kungl. Maj:t och kronan från skadeståndsanspråk, för den händelse inmutningarna skulle genom klander frånvinnas kronan, syntes denna framställning bero på ett förbiseende däraf att sådant stadgande redan funnes i kontraktet, i det nämligen mom. e af § 13 i nådiga kungörelsen den 20 oktober 1899 stadgade, att arrendatorn ej ägde rätt till ersättning af kronan på den grund att grufvan olagligen tillkommit eller att inmutningsrätten förverkats.

Slutligen hafva af sökandena till kollegium ingifvits dels i styrkta afskrifter omförmälda, för sökanden Sandeberg den 24 januari 1898 utfärdade mutsedlar å järnmalmsfyndigheterna Jägaren, Bruden, Hunden, Vargen, Björnen, Älgen, Haren, Räfven, Orren, Tjädern, Hjärpen och Ripan, dels i styrkta afskrifter särskilda den 26 januari 1901 dagtecknade arrendekontrakt, genom hvilka Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län till sökanden Andersson för en tid af nitton kalenderår utöfver det, hvarunder, enligt angifven beräkning, arrendet toge sin början, upplåtit arrenderätten till kronans jordägareandel uti nyssämnda inmutningar emot erläggande i penningar för hvarje kalenderår, vid Jägaren af 100 kronor och vid de öfriga 50 kronor, jämte vid dem alla tiondedelen af värdet af de inmutningsbara ämnen,

som under året eller den del därpå, arrendet omfattade, brutits och uppfodrads, samt på villkor i öfrigt, bland annat, att utöfver den kontanta arrendeafgiften skulle betalas minst 4 kronor för hvarje ton af brutna och uppfodrads inmutningsbara ämnen, dels ock i officiellt styrkt afskrift en den 29 juni 1901 af sökanden Andersson utfärdad, till namnunderskriften vederbörligen bevittnad handling, hvarigenom Andersson öfverlätit den honom enligt berörda arrendekontrakt tillkommande rätt på samma villkor, hvarå han erhållit densamma, å sökanden Sandeberg eller hans rättsinnehafvare.

Kommerskollegium har i sitt öfver ansökningen afgifna utlåtande till en början erinrat, att frågan om upplåtelse af rätt till tillgodogörande af magnesitförekomsterna å Tarrekaise redan tidigare, i anledning af framställningar om koncession i sådant hänseende af, bland andra, sökandena Sandeberg och Höganäs stenkolsbolag, dragits under Eders Kungl. Maj:ts pröfning. Sedan samtliga dessa ansökningar på sin tid blifvit till kammar- och kommerskollegierna öfverlämnade för afgifvande af underdånigt utlåtande samt i berörda ärenden viss utredning förebragts dels, på nådig befallning, genom Sveriges geologiska undersökning — till hvilken Sandeberg och Höganäs stenkolsbolag för sådant ändamål inbetalt hvardera 2,000 kronor, i afseende å hvilka medel emellertid genom nådigt bref den 31 maj 1895 föreskrifvits, att den, som erhöle koncession å ifrågakomma magnesitfyndigheter, skulle vara skyldig att till sökande, hvars anbud i dylikt hänseende ej antoges, återbetala af denne lämnadt bidrag — och dels på ämbetsverkens föranstaltande af ortsmyndigheter, hade nämligen ämbetsverken den 7 maj 1897 aflåtit gemensamt underdånigt utlåtande, däri ämbetsverken, under förmålan att öfriga i ämnet gjorda ansökningar ansåges icke förtjäna afseende, hemställt, att Sandeberg och Höganäs stenkolsbolag måtte berättigas att till kommerskollegium inom viss tid ingifva anbud å den årliga afgäld, hvardera af dem vore villig betala per ton bruten och skrädd magnesit, hvilka anbud skulle af kommerskollegium med eget underdånigt utlåtande till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnas, samt att, därest Eders Kungl. Maj:t funne sig kunna godkänna något af anbudet, den som afgifvit detsamma skulle erhålla tillstånd för sig, sina rättsinnehafvare, såvida de vore svenske undersåtar, och de svenske män, med hvilka han ville sig förena att, på vissa angifna villkor, å Anttiluopta och Paturkårsö med andras uteslutande eftersöka och tillgodogöra sig magnesitfyndigheter. Efter det jämväl domänstyrelsen i dessa ärenden afgifvit underdånigt yttrande, hade Eders Kungl. Maj:t till 1898 års Riksdag aflåtit nådig proposition med hemställan att Riksdagen måtte för

tiden intill därpå följande lagtima riksdag medgifva, att Eders Kungl. Maj:t skulle äga *dels* åt svenske män bevilja tillstånd att, mot den årliga afgäld och under de villkor i öfrigt, Eders Kungl. Maj:t bestämde, å kronojord inom visst å marken utstakadt område under en tid af högst trettio år med andras uteslutande med arbete belägga och sig tillgodogöra anträffade magnesitfyndigheter, med rätt för koncessionsinnehafvare att, därest vid upplåtelse tidens utgång dylik upplåtelse fortfarande blefve af Riksdagen medgifven, äga företrädesrätt till öfverenskommelse om fortsatt arbete med magnesitens tillgodogörande på de villkor, Eders Kungl. Maj:t då på grund af sig företeende omständigheter kunde finna godt bestämma, *dels ock* åt sådan koncessionsinnehafvare för den tid, hvarunder koncessionen beviljats, till drifkraft för bearbetande af magnesitfyndigheter jämte därmed i sammanhang stående anläggningar upplåta i närheten af fyndställe belägna, af staten obegagnade vattenfall jämte erforderlig mark för vägar, för anläggning af verkstäder och arbetarebostäder samt för kraftledning, med skyldighet för koncessionsinnehafvaren att för sålunda åt honom upplåtna förmåner gälda visst årligt arrende, som skulle bestämmas genom särskild uppskattning före upplåtelsens medgifvande. Riksdagens kamrar hade emellertid stannat i skiljaktiga beslut, i följd hvaraf frågan för nämnda riksdag förfallit.

Under framhållande vidare att till grund för det i lagen den 5 juli 1901 om ändrad lydelse af 1 och 8 §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884 inryckta öfvergångsstadgande att i fråga om inmutning, som söktes före 1901 års utgång, lagen ej ägde tillämpning, där ej inmutningen blifvit sökt för kronans räkning, åtminstone delvis syntes hafva legat tanken att bereda möjlighet att mot afgäld till bearbetande upplåta de å Tarrekaise befintliga magnesitfyndigheter åt dem, som redan förut gjort ansökning om koncession att bearbeta sagda fyndigheter, har kollegium i hufvudsak tillstyrkt bifall till det förslag med afseende på de ifrågavarande magnesitfyndigheternas tillgodogörande, som af sökandena framstälts. Det syntes nämligen kollegium ej lida något tvifvel, att icke därigenom, att å sydvästra slutningen af fjället Tarrekaise inmutningar tagits såväl å järnmalmsfyndigheter som å magnesitfyndigheter och att dessa fyndigheters inmutningsområden i det närmaste sammanföle med hvarandra, de ifrågavarande magnesitfyndigheternas tillgodogörande skulle genom uppstående tvist angående företrädesrätten till utmål lätteligen för flere år uppskjutas; och funne kollegium uti ett sådant eventuellt uppskof ett fullgiltigt skäl för frågans lösande på den godvilliga öfverenskommelsens väg. I afseende å de

af sökandena föreslagna grunder för ett blifvande arrendeaftal med kronan funne sig kollegium böra erinra följande.

Hvad först beträffade de af Sandeberg på järnmalmshöfverheter gjorda inmutningarne på fjället Tarrekaise, syntes det kollegium böra ordnas så, att före avslutandet af det ifrågasatta arrendekontraktet angående rätten att på viss tid bryta den magnesit, som finnes inom vissa uppgifna, Eders Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga inmutningar samt inom de utmål, hvilka kunde varda dessa inmutningar tilldelade, såväl all på berörda järnmalmshöfverheter grundade rätt som ock all den rätt, hvilken kunde vara förenad med de den 26 januari 1901 upprättade arrendekontrakten rörande kronans jordägareandel i sagda järnmalmshöfverheter, blefve genom särskild öfverlåtelsehandling på Eders Kungl. Maj:t och kronan transporterad.

I fråga om huruvida de af Sandeberg tagna järnmalmshöfverheterne på Tarrekaise eller de af Svenonius för Eders Kungl. Maj:ts och kronans räkning på samma fjäll gjorda magnesitshöfverheter, hvilka benämns Anttiluopta n:ris 1—12 och som till sina områden ganska nära sammanföle med Sandebergs nyssnämnda höfverheter, borde läggas till grund för utmålsansökan, ansåge kollegium den af Sandeberg i november månad 1901 gjorda ansökning om utmålsläggning böra för alla de 12 järnmalmshöfverheterne fullföljas. Om vid en blifvande utmålsförrättning alla de gjorda inmutningarne skulle visa sig giltiga och förses med utmål, syntes ingenting behöfva vidgöras de af Svenonius tagna inmutningarne Anttiluopta n:ris 1—12, utan kunde dessa vid sådant förhållande saklöst sönas. Skulle det åter, såsom sannolikt syntes vara, vid utmålsförrättningen blifva ådagalagdt, att inom något eller några af de utaf Sandeberg inmutade områdena järnmalm icke förekomme i sådan mängd, att utmål kunde för dem anvisas, borde, för att täcka de områden, på hvilka utmål sålunda icke kunde på grund af järnmalmshöfverheter erhållas, utmål därefter sökas på grund af de för motsvarande magnesitshöfverheter utfärdade mutsedlar.

Genom ett sådant förfarande skulle enligt kollegii åsikt brytningsrätten blifva för hela det ifrågavaranda området på ett för Eders Kungl. Maj:t och kronan betryggande sätt för framtiden förvärfvad.

Då det sålunda icke förr än vid utmålsförrättningen kunde blifva afgjort, hvilka de inmutningar vore, som slutligen skulle komma till användning, syntes det emellertid blifva nödigt att uti det arrendekontrakt, som kunde blifva med sökandena avslutadt, uppräknas alla af såväl Sandeberg som Svenonius på Tarrekaise tagna inmutningar, till-

sammans 29 samt därtill föga den bestämmelse, att rätten att bryta och tillgodogöra sig magnesit gällde dem af sagda inmutningar, för hvilka utmål kunde blifva meddelade.

Den afgift, som skulle i arrende till kronan erläggas, hade af sökandena föreslagits att utgå med två kronor för hvarje ton från orten afsänd eller där tillgodogjord magnesit, sådan den efter skrädning och anrikning sig befunne, under det att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande uttalat den åsikt, att afgiften icke borde för hela arrendetiden bestämmas till ett visst belopp per ton, utan göras beroende af det allmänna magnesitpriset på världsmarknaden, d. v. s. utgå med en viss, en gång för alla fastställd bråkdel af det vid hvarje ifrågasvarande tillfälle gällande värdet. För egen del ansåge kollegium hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i förevarande hänseende uttalat vara i princip riktigt, men, med hänsyn till det enligt kollegii förmenande för kronan fördelaktiga anbud, som här föreläge, syntes kollegium starka skäl tala för, att arrendeavgiften i nu förevarande fall bestämdes till en för hela arrendetiden gällande afgäld per ton magnesit. Enligt af sökandena själfva lämnade prisuppgifter skulle nämligen den föreslagna afgiften af två kronor per ton utgöra $13 \frac{1}{3}$ procent af råvarans värde på grufbacken — ett procenttal, som med all sannolikhet skulle komma att i verkligheten visa sig vara väsentligt högre.

Enligt sökandenas förslag skulle upplåtelse tiden uppgå till högst 50 år; och hade hvarken bergmästaren eller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande haft något att däremot erinra. Då det med den föreslagna arrendeavgiften måste erfordras en relativt lång tid för att förränta och amortera det stora kapital, som till följd af fyndortens aflägsna och afskilda belägenhet måste krävas för anläggningar såväl på platsen för magnesitens brytning och förädling som för varans transporterande med linbana eller järnväg, funne jämväl kollegium skäligt, att arrendetiden borde sättas väsentligt längre, än hvad vore bestämdt med afseende på arrende af kronans jordägareandel i grufva, och hade därför icke heller något att erinra emot hvad sökandena i sådant hänseende föreslagit.

I likhet med Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande funne kollegium sökandena böra medgifvas rätt att öfverlåta sin på kontraktet grundade rätt till ett aktiebolag, men att i sådant fall i bolagsordningen borde utöfver bestämmelsen, att aktiebolagets styrelse skulle uteslutande bestå af i Sverige bosatte svenske män, meddelas föreskrift därom, att aktierna icke kunde utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd tecknas af eller öfverlåtas å andra än dylika svenske män, äfvensom att denna före-

skrift skulle finnas i tryck återgifven på samtliga aktiebrefven. I sammanhang härmed syntes i arrendekontraktet böra intagas särskildt stadgande därom, att ändring af denna del i bolagsordningen medförde arrenderättens förlust.

Hvad af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagits därom, att kommerskollegium borde vara den myndighet, som skulle hafva att pröfva beloppet af de under försöksperioden å företaget nedlagda utgifter samt att emottaga anmälan om tiden för öfvergång till effektivt grufarbete, kunde kollegium för sin del icke biträda, utan hölle före, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som i alla de fall, där icke annorlunda vore särskildt stadgadt, vore Eders Kungl. Maj:ts representant inom länet, borde hafva nämnda åligganden samt tillika emottaga den anmälan om anvisande af vattenkraft och mark, hvarom i 4:de punkten af sökandenas förslag till arrendekontrakt omförmäldes.

Däremot delade kollegium den af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande uttalade åsikt, att ett visst bestämt belopp af den för försöksperioden föreslagna årliga utgiftskostnaden, minst 8,000 kronor, skulle användas och nedläggas i verkliga arbetskostnader, och syntes detta belopp lämpligen kunna bestämmas till det af sökandena föreslagna, minst 5,000 kronor om året.

Hvad sökandena i arrendekontraktets 3:dje punkt föreslagit med afseende på upplåtelse af vattenkraft och mark, ansåge kollegium, i motsats till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, icke kräfva annan ändring eller tillägg, än att där för tydlighets skull borde utsättas, att de kostnader, som förorsakades Eders Kungl. Maj:t och kronan med anledning af de åtgärder, som för ifrågavarande upplåtelser kunde vara erforderliga, skulle gäldas af sökandena.

Mot hvad i 7:de punkten i arrendekontraktet föreslagits därom, att arrendator skulle äga att utan särskild afgift tillgodogöra sig de andra inmutningsbara ämnen än magnesit, som af honom brötes, syntes kollegium icke vara något att invända, särskildt med hänsyn därtill, att sökandena innehade inmutarerätten till alla järnmalmsfyndigheterna och att den i 4:e punkten fastställda årliga minimiarrendesumma af 10,000 kronor enligt föreskrifterna i 17 § af gällande grufvestadga skulle såsom afgäld för tillgodonjutande af kronans jordägareandel i grufva på kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehades eller vore till boställe anslagen, motsvara en bruten järnmalmskvantitet af omkring 250,000 ton för år.

Sökandenas i 8:de punkten af arrendekontraktet gjorda förslag angående åtgärder för erhållande af utmål ansåge kollegium, på det

af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anförda skäl, böra ändras därhän, att sökandena tilldelades befogenhet att, sedan de förvärfvat arrenderätten, själfva begära utmål; dock att sökandena borde åläggas att senast fem månader, innan ansökning om utmål enligt gällande bestämmelser sist skulle vara till bergmästaren ingifven, hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande styrka, att sådan ansökning verkligen gjorts.

På lämpligt ställe i arrendekontraktet syntes dessutom böra meddelas föreskrift därom, att arrendatorn skulle ansvara för fullgörande af alla de skyldigheter, som enligt grufvestadgan åläge kronan såsom grufägare, äfvensom för alla onera och utskylder.

De delar af §§ 10 och 13 af nådiga kungörelsen den 20 oktober 1899 om begagnande af kronans jordägareandel i grufva, hvilka kunde hafva sin tillämpning på det ifrågasatta arrendeaftalet, syntes äfven kollegium böra i kontraktet upptagas; och syntes dessa vara:

§ 10 angående borgen;

§ 13 punkt a), första stycket, angående tiden och sättet för arrendeafgiftens erläggande;

§ 13 punkt c) angående borgens förnyelse;

§ 13 punkt d) om påföljd vid underlåtande att fullgöra arrendevillkoren;

§ 13 punkt e) angående hvad iakttagas bör, om grufva olagligen tillkommit eller inmutningsrätten förverkats;

§ 13 punkt f) angående ersättning vid arrendetidens slut för värdet af för grufarbetet nödiga och nyttiga byggnader m. m.; dock ansåge kollegium, att ifrågavarande ersättning med hänsyn till arrendetidens längd icke borde utgå med högre belopp än motsvarande sjundedelen af de sammanlagda arrendeafgifter, som för arrendetiden blifvit erlagda;

§ 13 punkt g) angående företrädesrätt vid förnyadt arrende;

§ 13 punkt j) om konkursbos rättigheter; samt

§ 13 punkt k) angående arrendets upphörande, om vid konkurs tillstånd till arrendets öfvertagande icke blifvit inom bestämd tid sökt.

Slutligen har kollegium dels uttalat, att det icke syntes vara behöfligt att nu afgifva förslag till de redaktionsändringar, som kunde vara af nöden för att göra de omnämnda författningsrummen fullt tillämpliga på föreliggande förhållanden, dels ock hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte utverka Riksdagens bemyndigande till sådan upplåtelse, hvarom nu vore fråga, äfvensom att kammar- och kommerskollegierna därefter måtte erhålla nådigt uppdrag att, i hufvudsaklig öfverens-

stämmelse med förut angifna, af kollegium tillstyrkta grunder, upp-
rätta förslag till aftal rörande ifrågavarande upplåtelse, hvilket förslag
skulle underkastas Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

Jämte meddelande att sökanden Andersson enligt 12 särskilda
kontrakt, dagtecknade af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande den 26
januari 1901 och af Andersson underskrifna den 16 februari samma år,
af Eders Kungl. Maj:t och kronan för en tid af 19 kalenderår utöfver det,
hvarunder arrendet toge sin början, arrenderat kronans jordägareandel
i 12 å Tarrekaise belägna järnmalmsinmutningar, har härefter Eders
Kungl. Maj:ts befallningshafvande med underdånig skrifvelse den 8 april
1902 öfverlämnat en af bemälda Andersson till Eders Kungl. Maj:ts
befallningshafvande ingifven skrift, däri Andersson, med hänsyn till be-
rörda förslag att Eders Kungl. Maj:t och kronan skulle till ett konsortium
upplåta rätten att tillgodogöra sig magnesiten inom, bland annat, nys-
nämnda 12 inmutningar, anhållit att, då det för såväl kronan som Anders-
son vore till gagn, om de med Andersson upprättade arrendekontrakten
annullerades, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ville vidtaga därför
nödiga åtgärder; och har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anfört
att, ehuru det syntes uppenbart att, om ett nytt arrendeaftal om tillgodo-
görandet af magnesit komme till stånd, i hvilken händelse Andersson, som
vore delägare i nämnda konsortium, skulle, på sätt kommerskollegium före-
slagit, öfverlåta sin arrenderätt till kronan, Andersson skulle frikallas
från fullgörandet af sina förpliktelser på grund af de uppgjorda kontrakten,
Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande funne sig sakna befogenhet att,
på sätt Andersson anhållit, upphäfva och kraftlösgöra de upprättade
kontrakten samt därför i underdånighet öfverlämnade Anderssons skrif-
velse till Eders Kungl. Maj:t, som täcktes besluta de åtgärder, hvartill
skrifvelsen kunde föranleda.

Efter det genom nådigt bref den 25 april 1902 Eders Kungl. Maj:t
anbefallt geologen Svenonius att under år 1902 ej mindre verkställa när-
mare undersökningar rörande brytvärdeheten och beskaffenheten i öfrigt
af förberörda 53 särskilda för kronans räkning inmutade fyndigheter,
än äfven för bevarande af kronans inmutningsrätt till samma fyndig-
heter ombesörja utförandet af de i sådant afseende, jämlikt 39 §
grufvestadgan, föreskrifna arbeten, har kammarkollegium den 31 juli
1902 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i ärendet och därvid —
under erinran hurusom det vid ett föregående tillfälle visat sig, att en
med 3:dje punkten i det i ärendet ifrågavarande arrendekontraktet
lika lydande bestämmelse angående rätt till vattenkraft och mark kunnat
gifva anledning till missförstånd, i det nämligen, på sätt nådiga brevet

den 5 augusti 1898 närmare innehölle, statens tjänstemän ansett sig kunna, efter det bergsingenjören Hans von Post erhållit tillstånd att tillgodogöra sig vissa apatitfyndigheter inom Gellivare socken med rätt att efter anmälan få sig för användning för ändamålet anvisade i närheten af fyndställena belägna, af staten icke begagnade vattenfall jämte erforderlig mark för anläggning af vägar, verkstäder och arbetsbostäder samt för kraftledning, åt von Post upplåta vattenkraft från vattenfallet Harsprånget i Lule älf och såsom utmål ett å ömse sidor om vattenfallet beläget betydligt område — anført, att kollegium i likhet med Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge kontraktets 3:dje punkt böra erhålla annan affattning, så att det icke kunde ifrågasättas, att sökandena skulle äga rätt att fordra all den vattenkraft och all den mark, som sökandena kunde anmäla sig vilja taga i användning, likasom att i kontraktet borde angifvas den myndighet, som hade att pröfva sökandenas anhållan att under arrendetiden begagna den för dem behöfliga vattenkraft och mark samt efter föregående utredning bestämma de villkor, under hvilka upplåtelsen borde äga rum; och ansåge kollegium att det borde förbehållas Eders Kungl. Maj:t att i dessa afseenden meddela beslut.

I öfrigt har kollegium, såvidt på kollegii ämbetsmyndighet ankomme, tillkännagifvit, att kollegium, under förutsättning att sökandena funnes villiga att vidhålla det gjorda arrendeanbudet, biträdde hvad kommerskollegium i ärendet anført och hemställt, men enär, hvad beträffade den af gruffogden Andersson gjorda särskilda framställning, de skyldigheter, som grundade sig på de af Andersson omförmälda arrendekontrakt — hvilka för öfrigt blifvit åt nämnda konsortium öfverlåtna — icke syntes böra från statens sida efterlätas, förr än sig visat, att det af konsortiet ifrågasatta aftal komme till stånd, hemställt, att berörda framställning icke för närvarande måtte till någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.

Därefter hafva i en den 29 oktober 1902 till Eders Kungl. Maj:t ingifven skrift direktören T. G. T. Eklund och förbemälde sökande, med undantag af legationsrådet Rappe, — under uppgift att den sistnämndes rätt inom det af sökandena bildade konsortiet dåmera öfvertagits af Eklund samt under återopande af det arrendeanbud, som innefattades i omförmälda, den 4 februari 1902 ingifna skrift — vidare anført, att sedan berörda anbud af konsortiet afgifvits, frågan om magnetitfyndigheternas tillgodogörande inträdt i ett väsentligt förändradt skick, därigenom att under augusti månad 1902 sökanden Sandeberg tilldelats, sedermera på konsortiet transporterade utmål för

fyra af Sandeborgs järnmalmsinmutningar å Tarrekaise, nämligen för inmutningarna n:ris 2931 Jägaren, 2932 Bruden, 2937 Haren och 2939 Orren, hvilka utmål, enligt hvad företagna undersökningar utvisade, inneslöte all brytvärd magnesit å Tarrekaise, samt att, ehuru sålunda ett af de skäl, som föranledt omförmälda underdåniga framställning, nämligen förebyggandet af tvist om bättre rätt till inmutningarna, numera bortfallit, sökandena emellertid fortfarande vore villige att med kronan träffa aftal af samma innehåll, som föreslagits i merberörda, den 4 februari 1902 ingifna skrift med de detaljförändringar och tillägg, som kommerskollegium i sitt förenämnda underdåniga utlåtande af den 11 mars 1902 ifrågasatt, dock med den ändring att, enär dels en under sommaren samma år företagen undersökning visat, att kommunikationsförhållandena och möjligheten att bringa magnesiten i världsmarknaden vore svårare, än från början varit beräknadt, och dels magnesitens pris å världsmarknaden genom exploaterande af nya fynd efter afgifvandet af sökandenas första anbud varit i sjunkande, arrendeafgiften, i stället för till af sökandena förut föreslagna två kronor för ton bruten och skradd magnesit, måtte bestämmas till en krona för ton dylik magnesit; och hafva sökandena i underdånighet hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes, efter inhämtande af Riksdagens medgifvande i ämnet, åt sökandena på arrende under sålunda angifna villkor upplåta rätten att bryta och sig tillgodogöra de magnesitfyndigheter, som funnes inom de sökandena tillhöriga utmålen Jägaren, Bruden, Haren och Orren, hvilka utmål, därest dylikt aftal komme till stånd, skulle på kronan öfverlåtas, äfvensom inom de utmål, som kunde varda tilldelade de af Svenonius för kronans räkning tagna magnesitinmutningarna Paturkårso n:ris 1—4 och Hildo; hvarjämte sökandena, som förklarar sig bundne af nu omförmälda anbud intill den 15 juni innevarande år, tillika beträffande vissa å berget Rakaspakte jämväl för kronans räkning inmutade magnesitfyndigheter, förmält, att sökandena, som ansåge det ur flere synpunkter önskligt och lämpligt, att dessa mindre och i omedelbar närhet af Tarrekaise belägna fyndigheter bearbetades i ett sammanhang med förutnämnda fyndigheter å Tarrekaise, vore villige att på enahanda villkor, som föreslagits i fråga om sistberörda fyndigheter, öfvertaga exploaterandet äfven af fyndigheterna å Rakaspakte.

Sedan Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss anbefallt kammar- och kommerskollegierna att afgifva underdånigt utlåtande i anledning af sökandenas sistberörda skrift, har med afseende härå kommerskollegium ånyo inhämtat yttrande i ärendet af bergmästaren och Eders Kungl. Maj:ts

befallningshafvande, af hvilka bergmästaren angående den afgäld, som borde af sökandena erläggas, på anförda grunder förmäلت sig anse, att denna borde bestämmas till åtminstone en krona 50 öre per ton magnesit, som kunde komma att från platsen bortföras, och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, under förklaring att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke ägde nödig sakkännedom för att kunna yttra sig öfver den af sökandena föreslagna nedsättningen i arrendet, hänvisat till sitt förut i ärendet afgifna yttrande.

Slutligen hafva sökandena i en till kommerskollegium den 20 sistlidne januari ingifven ytterligare skrift i ämnet, bland annat, särskildt i anledning af hvad bergmästaren, på sätt nämnts, föreslagit beträffande den arrendeafgift, som borde af sökandena erläggas, anført, hufvudsakligen, att, hvad anginge kommunikationsförhållandena och möjligheten att bringa magnesiten i världsmarknaden, sökandena till en början haft anledning antaga, att en kanalbyggnad till Jockmock — där man hoppades vinna anslutning till blifvande statsbana — skulle kunna utföras med en omkostnad, som, ehuru betydande, borde kunna förräntas och amorteras af sökandenas företag jämte andra, som däraf kunde sig begagna; att då emellertid ifrågavarande anläggning ej kunnat vinna sådana sympatier, att den ort, som för saken borde varit intresserad, ens velat bekosta dess undersökning, sökandena hänvisats till att för sin blifvande trafik söka åstadkomma en kombinerad förbindelse genom en serie linbane- och sjöfrakter från Tarradalen öfver Kvickjock och Jockmock till norra stambanan vid Hednoret; att vid närmare undersökning af denna trafikled dess anläggning och frakten därå dock visat sig så dyra, att kanske vägen till Norge blefve för sökandena förmånligare, fastän den måste dragas genom en ödemark, där terräng- och klimatförhållandena vore synnerligen svåra; att i ännu högre grad än de ökade fraktkostnaderna emellertid priset å magnesit varit bestämmande för förslaget till nedsättning af arrendeafgiften; att, vidkommande tillgången på magnesit, förhållandena syntes hafva betydligt förändrats, sedan sökandena afgåfvo sitt första anbud; att sålunda i Ryssland upptäckts nya magnesitillgångar, hvilkas exploaterande visserligen ännu ej hunnit så långt, att det utöfvat något inflytande på världsmarknaden, men hvilkas mäktighet syntes vara betydlig, att döma dels af det förut okänt låga pris, hvartill varan, på sätt framginge af en skriften bilagd prisuppgift, enligt hvilken rysk rå magnesit skulle kosta i St. Petersburg 15 kopek per pud eller 17 kronor per ton, redan nu försåldes i Ryssland, dels af det förhållande, att utländsk, bränd och malen, magnesit i Ryssland åsatts en skyddstull af 11 kronor 33 öre per ton, hvilket

syntes angifva, att tillgången inom landet beräknats kunna fylla dess behof; att anledning därför kunde vara att antaga, att dessa magnesit-depositioner inom en snar framtid skulle betydligt nedbringa magnetitens pris på världsmarknaden; samt att vid nu angifna förhållanden den försiktighet, som vid uppgörande af rentabilitetskalkyler för ett så dyrt och omfattande företag som det ifrågavarande, måste iakttagas, manat sökandena att icke upptaga större arrendeavgift än en krona per ton, ett belopp, som dock flere af konsortiets medlemmar ansåge för högt.

För egen del hafva kollegierna såsom underdånigt utlåtande i ärendet anfört följande.

Af handlingarna i ett hos kommerskollegium anhängigt besvärsmål rörande en på ansökning af sökanden Sandeberg af vederbörande bergstatstjänsteman den 7 augusti 1902 företagen och den 14 i samma månad avslutad förrättning för anvisande af utmål åt Sandeberg för omförmälda, af honom år 1898 inmutade 12 järnmalmfyndigheter å Tarrekaise inhämtades, bland annat, att vid sagda förrättning, därvid ingenjören Stridsberg, jämlikt nådigt förordnande, bevakat kronans rätt såsom jordägare, utmål, såsom redan förut omförmälts, anvisats för fyra af ifrågavarande fyndigheter, nämligen för fyndigheterna n:ris 2931 Jägaren, 2932 Bruden, 2937 Haren och 2939 Orren; att, vidkommande öfriga åtta fyndigheter, utmålssökanden, enär järnmalm inom de inmutade områdena icke kunnat påträffas, återtagit sin ansökan om utmål; att Stridsberg emellertid, likaledes på grund af nyssberörda nådiga förordnande, beträffande förrättningsmannens åtgärd att anvisa utmål för fyndigheten n:o 2939 Orren hos kommerskollegium anfört besvär och därvid, bland annat, enär, om ock järnmalm inom det för denna fyndighet inmutade område blifvit under förrättningens fortgång påvisad, malm likväl icke jämlikt 21 § grufvestadgan blifvit blottad före förrättningens företagande, yrkat, att det för fyndigheten anvisade utmålet måtte förklaras ogiltigt.

Vidare hade kollegierna af en utaf Svenonius med anledning af förberörda, genom nådigt bref den 25 april 1902 honom lämnade uppdrag den 30 december 1902 afgifven berättelse inhämtat, bland annat, följande.

För kronans räkning vore föreskrifven arbetsskyldighet fullgjord inom de inmutade områdena Anttiluopta n:ris 2, 3, 7, 9 och 11. Beträffande de öfriga magnesitinmutningarna å Anttiluopta, nämligen n:ris 1, 4, 5, 6, 8 och 10, hade Svenonius ansett sig sakna anledning att belägga dem med försvarsarbete. De åt Sandeberg anvisade utmälen för järnmalm sinmutningarna Jägaren och Bruden omfattade magnesitinmutningarna Anttiluopta n:ris 2 och 3 samt utmälen för järnmalm-

inmutningarna Haren och Orren magnesitinmutningarna Anttiluopta n:is 7, 9 och 11. I fråga om magnesitinmutningarna i Paturkårsö hade för kronans räkning försvarsarbeten utförts endast inom områdena för fyndigheterna Paturkårsö n:o 1 och Paturkårsö n:o 5. Hvad anginge de öfriga magnesitinmutningarna i Paturkårsö, afsåges med benämningarna Paturkårsö n:ris 2, 3 och 4 samma fyndigheter, därå senare för kronans räkning mutsedlar uttagits under benämning Paturkårsö n:ris 6 och 7. Inom de inmutade områdena för sistnämnda fyndigheter hade ingen magnesit kunnat upptäckas. Den för kronans räkning gjorda inmutningen å Hildo vore genom fullgjordt arbete försvarad.

Enligt hvad redan nämnts, hade sökandena numera, hvad anginge magnesitfyndigheterna å Tarrekaise, inskränkt sig till att anhålla om rätt att få bryta och tillgodogöra sig den magnesit, som fölle inom meranämnda fyra åt Sandeberg anvisade utmål, äfvensom magnesitfyndigheterna Paturkårsö n:ris 1—4 och Hildo.

Af de för kronans räkning å magnesit inmutade områdena i Paturkårsö borde dock endast de kunna ifrågakomma att upplåtas, till hvilka genom fullgjord arbetskyldighet kronans inmutningsrätt blifvit bevarad, eller områdena för fyndigheterna Paturkårsö n:ris 1 och 5.

Enligt hvad inhämtades af kollegiernas underdåniga utlåtanden öfver sökandenas i ärendet först gjorda framställning, hade kollegierna ansett sig böra i hufvudsak tillstyrka bifall till samma framställning med hänsyn, bland annat, därtill att det icke lede något tvifvel att icke, därigenom att å ifrågakomna delar af Tarrekaise inmutningar tagits såväl å järnmalmsfyndigheter som å magnesitfyndigheter och dessa fyndigheters inmutningsområden i det närmaste sammanföle med hvarandra, de ifrågavarande magnesitfyndigheternas tillgodogörande skulle genom uppstående tvist angående rätten till utmål lätteligen för flere år uppskjutas, och att ett sådant förhållande syntes utgöra fullgiltigt skäl för frågans lösande på den godvilliga öfverenskommelsens väg.

Om än nu angifna skäl för träffande af aftal med sökandena uti ifrågavarande hänseende icke mera ägde giltighet beträffande de magnesitfyndigheter, som förefunnes inom de åt Sandeberg anvisade utmål, hvilkas giltighet icke blifvit från Eders Kungl. Maj:ts och kronans sida bestridd, så föreläge dock i afseende å dessa fyndigheter ett annat förhållande, som talade för ingåendet af ett sådant aftal.

Enligt lagen den 5 juli 1901 om ändrad lydelse af 1 och 8 §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884 finge å kronojord, som stode under kronans omedelbara förvaltning eller blifvit för kronans räkning till

brukning på viss tid upplåten, jämväl inmutas de mineralfyndigheter, hvilka innehölle apatit och magnesit, och finge dessa mineral, då de förekomme inom å annat mineral inmutadt område, äfven af vederbörande inmutare bearbetas och tillgodogöras med samma rätt som gällde i afseende å den inmutade mineralfyndigheten och andra inmutningsbara mineral. Då sagda lag emellertid tillika innehölle det stadgande, att i fråga om inmutning, som sökts före 1901 års utgång, lagen icke ägde tillämpning, där ej inmutningen blifvit sökt för kronans räkning, och då de järnmalmsfyndigheter, för hvilka meranämnda utmål anvisats, blifvit inmutade under år 1898, torde Sandeberg eller hans rättsinnehafvare icke äga att inom utmålen tillgodogöra sig där befintlig magnesit i vidsträcktare mån, än hvad för dem enligt 8 § grufvestadgan gällde i fråga om bearbetande och tillgodogörande af icke inmutningsbara mineral. Dessa ägde inmutaren bryta endast i den mån sådant vore erforderligt för grufarbetets ändamålsenliga bedrifvande, och ägde han därpå använda hvad för grufdriftens ändamål erfordrades. Hvad sålunda icke användes finge inmutaren ock behålla, så framt det icke af jordägaren mot erläggande af godtgörelse för brytnings- och uppfordringskostnader afhämtades inom viss tid.

I nu förevarande fall torde alltså, därest aftal mellan kronan och sökandena icke träffades angående tillgodogörandet af ifrågavarande magnesitfyndigheter, dessa, åtminstone icke i större omfattning, kunna tillgodogöras vare sig för kronans räkning eller af sökandena.

Då det emellertid otvifvelaktigt vore af intresse såväl för kronan såsom jordägare som för industrien, att magnesitfyndigheterna i fråga blefve tillgodogjorda, funne kollegierna sig i nyssnämnda förhållande äga fullgiltig anledning att jämväl i det förändrade skick, hvari ärendet numera delvis föreläge, i hufvudsak tillstyrka bifall till sökandenas förevarande framställning, med undantag dock i hvad samma framställning åsyftade rätt för sökandena att bearbeta och tillgodogöra sig jämväl berörda å Rakaspakte belägna magnesitfyndigheter, i afseende å hvilka kollegierna ville åberopa sitt särskildt afgifna underdåniga utlåtande angående en af musikdirektören A. V. Sundgrén med flere gjord underdånig framställning i enahanda syfte.

Rörande de af sökandena föreslagna grunder för ett blifvande arrendeaftal funne sig kollegierna, under åberopande i öfrigt af hvad hvarterda kollegiet i sådant afseende anfört i sina förut i ärendet afgifna särskilda underdåniga utlåtanden, nu böra anmärka följande.

Genom särskild öfverlåtelsehandling före afslutandet af det ifrågasatta arrendeaftalet syntes nu mera af sökandena till kronan böra öfver-

låtas allenast den sökandena på ofta nämnda fyra järnmalmsinmutningar n:ris 2931 Jägaren, 2932 Bruden, 2937 Haren och 2939 Orren grundade rätt äfvensom den rätt, som kunde vara förenad med de af Eders Kungl. Majt:s befallningshafvande den 26 januari 1901 med sökanden Andersson upprättade arrendekontrakt rörande kronans jordägareandelar i nyssberörda fyra järnmalmsfyndigheter.

Vidare borde i arrendekontraktet numera af de å Tarrekaise verkställda inmutningarna uppräknas endast, förutom de fyra med utmål försedda järnmalmsinmutningarna, dels, med hänsyn till möjligheten däraf, att det för fyndigheten n:o 2939 Orren anvisade utmålet skulle komma att förklaras ogiltigt, de inom sistnämnda utmål och inom utmålet för fyndigheten n:o 2937 Haren belägna magnesitinmutningarna, dels slutligen magnesitinmutningarna Paturkårso n:ris 1 och 5 äfvensom Hildo.

Vid afgifvande af sitt första arrendeansbud hade sökandena föreslagit den afgift, som skulle i arrende till kronan erläggas, till två kronor för hvarje ton från orten afsänd eller där tillgodogjord magnesit, sådan den efter anrikning och skrädning sig befunne. Kommerskollegium hade, såsom förut nämnts, i sitt merberörda underdåniga utlåtande framhållit, att, enligt af sökandena själfve lämnade prisuppgifter, den sålunda föreslagna afgälden utgjorde $13\frac{1}{2}$ procent af råvarans värde å grufbacken, ett procenttal, som med sannolikhet skulle komma att i verkligheten visa sig vara väsentligt högre.

Beträffande den af sökandena nu föreslagna nedsättningen af arrendeafgiften till en krona per ton, så syntes den numera betydligt ökade tillgången å världsmarknaden af magnesit och det i sammanhang därmed inträdda priset på varan lämna fullt stöd för arrendeafgiftens nedsättande på sätt sökandena föreslagit; och hölle kollegierna före, att den föreslagna arrendeafgiften i förevarande fall af en krona per ton jämväl vore att anse såsom ett för kronan antagligt ansbud, helst berörda afgift skulle utgå med oförändradt belopp under hela arrendetiden. Kollegierna hade af tillgängliga uppgifter inhämtat, att i Nordamerikas förenta stater under år 1901 brutits nära fem gånger så mycket magnesit som under år 1900, och att priset å magnesit per ton därstädes fallit från år 1900 till år 1901 med 25 procent. Priset å den grekiska magnesiten hade under samma tid nedgått med 10 procent.

I öfverensstämmelse med hvad kammarkollegium i sitt underdåniga utlåtande af den 31 juli 1902 uttalat, ansåge kollegierna, att arrendekontraktets tredje punkt borde erhålla annan affattning, så att det icke kunde ifrågasättas, att sökandena skulle äga rätt att fordra

all den vattenkraft och all den mark, som sökandena kunde anmäla sig vilja taga i användning, likasom att i kontraktet borde angifvas den myndighet, som hade att pröfva sökandenas anhållan att under arrendetiden få begagna den för dem behöfliga vattenkraft och mark samt efter förutgående utredning bestämma de villkor, under hvilka upplåtelsen borde äga rum, i hvilka afseenden det syntes böra förbehållas Eders Kungl. Maj:t att meddela beslut.

Arrendetiden, hvilken, enligt det föreslagna kontraktet, skulle räknas från och med år 1902, syntes böra taga sin början med det år, hvarunder arrendeaftalet komme till stånd.

Kollegierna tilläte sig slutligen förnya sin förut gjorda hemställan om utverkande af Riksdagens bemyndigande till sådan upplåtelse, hvarom nu vore fråga, hvarefter nådigt uppdrag torde meddelas kollegierna att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de delvis förändrade grunder för ett aftal rörande ifrågavarande upplåtelse, som blifvit af kollegierna tillstyrkta, upprätta förslag till sådant aftal, hvilket förslag skulle underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

I en den 14 augusti 1902 till Eders Kungl. Maj:t ingifven skrift hafva musikdirektören A. V. Sundgrén, byggmästaren C. A. Flemström och kassören R. Isaksson, med omförmälände, bland annat, hurusom förenämnda för kronans räkning under år 1901 verkställda magnesitinnutningar å Rakaspakte omfattade hufvudsakligen samma områden som 10 af Sundgrén och medsökande under år 1900 gjorda järnmalmsinnutningar, i underdånighet hemställt, att sökandena måtte i nåder meddelas tillstånd att å tid och på villkor, Eders Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, bearbeta och tillgodogöra sig förberörda för kronans räkning å Rakaspakte inmutade magnesitfyndigheter samt att, om så skulle erfordras, äfven med sig förena andra svenske män eller bolag.

Sedermera hafva emellertid, på sätt ofvan redan förmälts, i en den 29 oktober 1902 till Eders Kungl. Maj:t ingifven skrift Sandeberg och de flere personer samt bolag, hvilka, enligt hvad förut nämnts, gjort framställning om upplåtelse till dem på arrende af förberörda magnesitfyndigheter å Tarrekaise, jämte det de gjort förnyad underdånig framställning i enahanda syfte, tillika, under förmälan att det ur flere synpunkter vore önskligt och lämpligt, att magnesitfyndigheterna å Tarrekaise och nu ifrågavarande i omedelbar närhet af Tarrekaise å Rakaspakte belägna mindre maguesit-

fyndigheter blefve bearbetade i ett sammanhang, förklarar sig villige att, på samma villkor, som föreslagits i fråga om de förra fyndigheterna, exploatera äfven de senare.

I anledning af berörda, af Sundgrén och hans medsökande gjorda underdåniga ansökning har i infortrade yttranden af bergmästaren i norra distriktet och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län anförts:

af bergmästaren: att bergmästaren, som saknade all kännedom om ifrågavarande fyndigheters värde, icke hade något att erinra mot den underdåniga ansökningen, under förutsättning att kronan erhöle skälig ersättning för all på platsen bruten och bortförd magnesit samt att vederbörande skulle vara underkastade gällande grufvestadgas bestämmelser, men att bergmästaren helst såge, att de personer eller bolag, som en gång kunde komma att erhålla nådigt tillstånd att bearbeta magnesitfyndigheterna i det ej långt från Rakaspakte belägna Tarrekaise, finge tillgodogöra sig äfven nu ifrågavarande fyndigheter; och

af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande: att berget Rakaspakte enligt ekonomiska kartverkets karta vore beläget på södra sidan af den ena af lilla Lule älfs källfloder, Tarraälften, snedt emot berget Tarrekaise, samt å kronomark, som icke varit föremål för afvittringsbehandling; att den 28 augusti 1900 utfärdats mutsedlar å två järnmalmsfyndigheter i norra slutningen af berget Rakas (Rakaspakte) i sydväst från Njunjes by för N. M. Holmbom, hvilka mutsedlar sedermera transporterats på sökanden Flemström och delgifvits kronan den 17 maj 1901; att den 12 september 1900 utfärdats mutsedlar å ytterligare åtta dylika fyndigheter å samma berg för A. Johansson, hvilka mutsedlar öfverlåtits på bemälda Flemström, delgifvits kronan sistnämnda dag och kungjorts i vederbörlig kyrka den 14 oktober 1900; att den 15 januari 1902 åtta mutsedlar utfärdats för oftabemälda Flemström å, såsom det i mutsedlarne uppgäfves, nyupptäckta fyndigheter, innehållande magnesit, å norra slutningen af Rakaspakte omkring 1,500 meter söder om Tarrajock i sydväst från Njunjes by, hvilka mutsedlar upplästs i Jockmocks kyrka den 16 februari och delgifvits kronan den 23 juni 1902; att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, likasom bergmästaren, saknade all kännedom om ifrågavarande magnesitinmutningars värde och ansåge, att fyndigheternas bearbetande borde öfverlämnas åt den enskilda företagsamheten; att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande för sin del icke hade något att erinra mot att tillfälle därtill bereddes sökandena, såvidt de kunde ställa behörig säkerhet för uppfyllandet af de villkor, som ansåges erforderliga för beredande åt kronan af den afkomst från fyndigheterna, som borde

kronan skäligen tillkomma; att, angående hvad bergmästaren i sitt berörda yttrande anfört därom att han helst såge, att de, som en gång komme att erhålla nådigt tillstånd att bearbeta magnesitfyndigheterna å Tarrekaise, finge tillgodogöra sig äfven fyndigheterna å Rakaspakte, det väl å ena sidan torde äga sin riktighet, att en samfällid drift af fyndigheterna å omförmälda båda berg ur flere synpunkter blefve den förmånligaste, men att å andra sidan kronan syntes vid en eventuell utarrendering af fyndigheterna svårligen kunna underlåta att fästa afseende vid den omständigheten, att sökandena först anmält sig till fyndigheternas tillgodogörande och tilläfventyrs också först bragt dem till kännedom; att sökandena därför borde, efter Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande, hafva företräde vid en eventuell utarrendering af fyndigheterna; att, om tillgodogörandet af dessa sedermera skulle finnas böra ske i sammanhang med bearbetandet af magnesitfyndigheterna å Tarrekaise, det väl torde kunna öfverlämnas åt de enskilde intresserade parterna att därom med hvarandra träffa öfverenskommelse, hvilken skulle väsentligen underlättas, därest villkoren för fyndigheternas upplåtande blefve åtminstone i hufvudsak lika med afseende å de båda olika bergen; samt att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som åberopade innehållet i sitt förut afgifna yttrande beträffande villkoren för upplåtelse å arrende af magnesitfyndigheterna på Tarrekaise, hemställde, huruvida icke vid bestämmandet af de villkor, under hvilka magnesitfyndigheterna å Rakaspakte finge upplåtas, i hufvudsak samma grunder kunde tillämpas, som föreslagits i fråga om villkoren för de förra fyndigheternas upplåtande.

Kammar- och kommerskollegierna hafva i den 16 nästlidne februari afgifvet infordradt underdånigt utlåtande anfört följande.

Af Svenonii förenämnda, den 30 december 1902 afgifna berättelse inhämtades, i fråga om de af honom för kronans räkning gjorda inmutningar af magnesitfyndigheter på Rakaspakte, hvilka i mutsedlarne benämndes Rakaspakte n:is 1—5, bland annat, att försvarsarbete vore för kronans räkning utfördt inom de inmutade områdena för fyndigheterna n:is 2 och 4; att, enär inga omständigheter antydde, att magnesit anstode inom de öfriga inmutade områdena, samt eventuella utmål för inmutningarna n:is 2 och 4 kunde läggas i ett sammanhang och sålunda, att de betäckte hela magnesitförekomsten, Svenonius ansett sig icke äga anledning verkställa försvarsarbete för inmutningarna n:is 1, 3 och 5; samt att myckenheten magnesit å Rakaspakte kunde, under vissa förutsättningar i afseende å mineralförekomstens längd, medelmåktighet och uthållighet i berget, beräknas till 45,000 å 50,000 ton.

Enligt hvad kollegierna vidare inhämtat, hade kronans jordägareandelar i omförmälda järnmalmsinmutningar å Rakaspakte varit, i öfverensstämmelse med föreskrifterna i nådiga kungörelsen om begagnande af kronans jordägareandel i grufva den 20 oktober 1899, utbudna på arrende å offentlig auktion inför Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, utan att emellertid därvid något arrendeanbud afgifvits å ifrågavarande jordägareandelar.

I förberörda, af Sandeberg och hans medsökande den 20 sistlidne januari till kommerskollegium i ärendet ingifna skrift hade, till stöd för deras framställning om upplåtelse till dem på arrende äfven af magnesitfyndigheterna å Rakaspakt, anförts hufvudsakligen följande.

Inmutningarne å Rakaspakte omfattade enligt Svenonii berättelse endast en mindre mängd magnesit och vore därför tydligen för obetydliga att kunna bära de stora kostnader, som erfordrades för trafikmedels och fabrikers anläggande. Sandeberg och hans medsökande önskade förvärfva kronans rätt till där förekommande magnesit endast därför, att ett äfven obetydligt konsortium, som innehade lika rättigheter, som dem Sandeberg och hans medsökande begärt, antagligen skulle vålla så mycken oro i den för konkurrens känsliga magnesitmarknaden och bland blifvande aktietecknare, att det kunde blifva omöjligt att under sådana förhållanden uppdrifva de stora för företagets igångsättande nödiga penningebeloppen.

Sandeberg och hans medsökande kunde visserligen icke begära att erhålla en koncession, som tillförsäkrade dem all statens magnesit, men de måste anhålla, att staten under företagets igångsättande icke gifve koncessioner på så små magnesitförekomster, att de icke kunde själfständigt bearbetas, och hvilkas innehafvare därför icke kunde utföra något för staten nyttigt arbete utan för erhållande af förtjänst blefve hänvisade till de medel, som kunde utpressas af Sandeberg och hans medsökande, som därförutom i magnesitens aflägsna läge och fallande pris hade så stora svårigheter att öfvervinna, att de endast genom största sparsamhet och stort tillmötesgående från statens sida kunde hafva utsikt till ekonomisk vinst.

De personer, som innehade inmutningarna på järnmalmen uti Rakaspakte, besutte, så snart utmål beviljats, därigenom makt att hindra staten såväl som Sandeberg och hans medsökande att från dessa fyndigheter komma i besittning af magnesit, och de kunde för afståendet af dessa rättigheter betinga sig just den skäligen ersättning, som bergmästaren och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansett lämplig.

På hufvudsakligen samma skäl, som i det af kammar- och kommerskollegierna öfver den af Sandeberg och hans medsökande gjorda ansökning afgifna utlåtande af den 16 nästlidne februari anförts för upplåtelse till Sandeberg och hans medsökande på arrende af magnesitfyndigheter å Tarrekaise, ansåge kollegierna emellertid, i likhet med Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att rätt till bearbetande och tillgodogörande af magnesitfyndigheterna å Rakaspakte borde under vissa villkor upplätas till Sundgrén och dennes medsökande.

I afseende å hvad Sandeberg och hans medsökande andragit till stöd för upplåtelse till dem äfven af sistnämnda fyndigheter ville kollegierna dessutom anmärka, att Rakaspakte vore beläget på ett afstånd af omkring 7 kilometer från Tarrekaise eller på föga mindre afstånd därifrån än ett annat magnesitfält vid Kaskajvo och på längre afstånd än ett magnesitfält vid Måskatskaise, å hvilka sistnämnda båda magnesitfält inmutningar jämväl skett dels för kronans räkning och dels af enskilde.

Beträffande villkoren för en upplåtelse af magnesitfyndigheterna å Rakaspakte syntes det kollegierna, att upplåtelsen borde ske under hufvudsakligen enahanda villkor, som af kollegierna blifvit tillstyrkta rörande upplåtelse af fyndigheterna å Tarrekaise, i hvilket afseende kollegierna åberopade innehållet af sitt underdåniga utlåtande angående sistnämnda fyndigheter.

Med hänsyn emellertid till olikheten af de beräknade tillgångarna af magnesit vid Rakaspakte och Tarrekaise — magnesitillgången vid Rakaspakte hade, enligt hvad redan förut nämnts, ansetts under vissa förutsättningar kunna beräknas till 45,000 å 50,000 ton, under det att, enligt uppgift af Svenonius, tillgången å magnesit vid Tarrekaise uppginge till minst 550,000 ton eller till omkring tio gånger mera än vid Rakaspakte — hölle kollegierna före, att i afseende å fyndigheterna å Rakaspakte en motsvarande nedsättning af beloppen af undersökningskostnader och afgäld borde äga rum. Det syntes kollegierna därför, att den årliga utgiftskostnaden under försöksperioden borde bestämmas till minst 800 kronor, däraf minst 500 kronor i verkliga arbetskostnader, samt att under arbetsperioden den årliga arrendeafgälden borde utgå med minst 1,000 kronor.

Riksdagens bemyndigande till sådan upplåtelse, hvarom nu vore fråga, syntes, såsom kollegierna jämväl hemställt angående upplåtelse af fyndigheterna å Tarrakaise, böra utverkas, hvarefter nådigt uppdrag torde meddelas kollegierna att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af kollegierna tillstyrkta grunder i afseende å upplåtelse af nyssnämnda fyndigheter, upprätta förslag till aftal rörande jämväl nu ifråga-

varande fyndigheter å Rakaspakte, hvilket förslag skulle underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

Då, på sätt kammar- och kommerskollegierna erinrat, frågan om upplåtelse af rätt till tillgodogörande af magnesitförekomsterna i Tarrekaise den 3 februari 1898 af dåvarande chefen för finansdepartementet framlades till Eders Kungl. Maj:ts pröfning, redogjorde departementschefen för den undersökning rörande ifrågavarande förekomster, som då ägt rum, äfvensom för af åtskilliga sakkunniga personer och myndigheter gjorda uttalanden i fråga om desammas betydelse för den inhemska industrien.

Sålunda hade af chefen för Sveriges geologiska undersökning bland annat framhållits, huru viktigt det vore att inom Sverige äga brytvärda tillgångar af magnesit, och i sådant afseende anförts, att detta råämne, som då beräknades äga ett värde af omkring 42 kronor per ton, rönste en ständigt ökad efterfrågan af järnindustriens idkare och särskildt blifvit oundgängligt vid basiska martinugnar, men att förbrukare i vårt land af magnesit och däraf framställda produkter dittills varit för fyllande af sina behof helt och hållet hänvisade till utlandet.

Kammar- och kommerskollegierna hade i förevarande afseende anført, att magnesit jämväl inom vårt land redan vunnit och kunde antagas allt jämt komma att vinna utvidgad användning inom den metallurgiska industrien och fabrikationen af eldfast material. Detta mineral vore således af stor betydelse för flere af Sveriges viktigaste industrigrenar, och då hvad af detsamma inom vårt land förbrukades dittills uteslutande importerats från utlandet, kunde det alltså med fog anses vara för det allmänna af vikt, att förberörda, å kronans mark befintliga fyndigheter i praktiskt syfte närmare undersöktes och, därest de visade sig arbetsvärda, blefve tillgodogjorda.

Beträffande den ifrågasatta upplåtelsen från skogsvårdens synpunkt hade i infordradt utlåtande domänstyrelsen anført, att de ifrågavarande fjälltrakterna, hvilka, enligt hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande upplyst, vore belägna inom odisponerad öfverloppsmark, vore med hänsyn till vegetationen att hänföra, hvad deras högre delar beträffade, till fjällregionen och i fråga om deras lägre delar till björkregionen, men låge till hela sin omfattning ofvanför barrskogsregionen; och hade styrelsen, enär tillgodogörande af anträffade magnesitfyndigheter och upplåtelse för sådant ändamål af visst land- och vattenområde i dessa trakter icke berörde något statens skogsintresse, förklarat sig från nämnda synpunkt icke hafva något att erinra mot sådan upplåtelse.

Tillgodogörandet af de i vårt land befintliga magnesitförekomster är otvifvelaktigt af betydelse såväl för vår inhemska industri som äfven, då dylik fyndighet förekommer å kronomark, för kronan såsom jordägare och, där inmutning af fyndighet skett för kronans räkning, jämväl såsom grufägare. Då det icke lärers kunna ifrågasättas, att staten skulle för egen del låta bearbeta sådana fyndigheter, synes, äfven då fyndigheterna inmutats för kronans räkning, desammas tillgodogörande böra öfverlätas åt den enskilda företagsamheten, och torde därvid i hvarje fall böra tillses, att för upplåtelsen bestämmas sådana villkor, att å ena sidan företaget för den enskilde erbjuder utsikt till ekonomisk fördel och å andra sidan staten för upplåtelsen erhåller skälig godtgörelse.

Vidkommande nu ifrågavarande magnesitförekomster är — hvad särskildt angår de för kronans räkning inmutade magnesitfyndigheter, som förefinnas inom de åt Sandeberg och hans medsökande anvisade utmål å järnmalmsfyndigheter å Tarrekaise och hvilka fyndigheter omfatta den hufvudsakliga delen af hittills i vårt land anträffade magnesitförekomster — att märka, att, såsom kammar- och kommerskollegierna erinrat, dessa magnesittillgångar ej kunna, åtminstone icke i större omfattning, tillgodogöras vare sig för kronans räkning eller af Sandeberg och hans medsökande, därest ej aftal angående fyndigheternas tillgodogörande mellan kronan och bemälda sökande träffas.

Vid sådant förhållande och på grund af hvad i öfrigt i detta ärende förekommit anser jag, i likhet med samtliga i ärendet hörda myndigheter, att de för kronans räkning inmutade, med försvarsarbete belagda magnesitfyndigheter, hvilka förefinnas inom de åt Sandeberg och hans medsökande anvisade utmål för järnmalmsfyndigheter å Tarrekaise, eller fyndigheterna Anttiluopta n:is 2, 3, 7, 9 och 11, äfvensom i sammanhang därmed fyndigheterna Paturkårso n:is 1 och 5 samt Hildo böra under vissa villkor öfverlätas till bearbetande och tillgodogörande åt Sandeberg och hans medsökande; och synes mig denna öfverlåtelse lämpligen kunna ske i den ordning, som af kammar- och kommerskollegierna föreslagits.

Däremot finner jag att, då utmålsläggning för omförmälda å Rakaspakte af Sundgrén och hans medsökande inmutade järnmalmsfyndigheter ännu icke ägt rum samt vid sådant förhållande den uti ärendet i denna del förebragta utredning icke är så fullständig, att nu kan bedömas, huruvida företrädesrätt att bearbeta inom nämnda fyndigheter förefintlig magnesit bör tillerkännas Sundgrén och hans medparter, frågan

om dessa magnesitfyndigheters tillgodogörande icke för närvarande bör underställas Riksdagens pröfning.

Beträffande de villkor, som för upplåtelse till Sandeberg med flere af kronans rätt till förenämnda fyndigheter böra uppställas, finner jag de af kammar- och kommerskollegierna föreslagna grunder för denna upplåtelse vara i det stora hela för kronan nöjaktiga. Otvifvelaktigt hafva bemälda sökande, såsom de framhållit, i magnesitförekomsternas aflägsna läge och det sjunkande priset å världsmarknaden på detta mineral så stora svårigheter att öfvervinna, att de endast genom stort tillmötesgående från statens sida kunna hafva utsikt till ekonomisk vinst, och torde denna utsikt till vinst sannolikt minskas genom upplåtelse af kronans rätt till liknande fyndigheter åt andra än dessa sökande. För arrendetidens utsträckning till 50 år synas mig giltiga skäl vara anförda, likasom äfven, då kammar- och kommerskollegierna förklarar sig anse erbjudandet af en arrendeavgift af en krona för hvarje ton från orten afsänd eller där tillgodogjord magnesit vara, särskildt med hänsyn därtill att avgiften skulle utgå med oförändradt belopp under hela arrendetiden, ett för kronan antagligt anbud, arrendeavgäldens bestämmande till detta belopp synes mig kunna för kronans räkning godkännas. Mot de i öfrigt föreslagna arrendevillkoren, med däri af kammar- och kommerskollegierna tillstyrkta ändringar och tilllägg, har jag icke funnit annat att erinra, än att det syntes mig önskligt, om utöfver dessa villkor ytterligare från kronans sida kunnat uppställas den fordran, att magnesit eller annat inmutningsbart ämne, som brötes inom de utmål, hvilka må åt sökandena på arrende upplåtas, skulle från svensk hamn ur riket utföras. Anläggandet af kommunikationsvägar inom landet för detta ändamål skulle säkerligen, därest en magnesitexport af större omfattning komme till stånd, för de orter, som af dessa kommunikationsleder direkt eller indirekt berördes, i flere afseenden medföra synnerligen stora fördelar, och därjämte skulle ett sådant villkor nödvändiggöra, att de verk, som för magnesitens bränning äro erforderliga, blefve förlagda inom Norrbottens län, för hvars utveckling i industriellt hänseende en sådan anläggning skulle vara af högt värde. Då jag emellertid vid förhandling i ämnet med sökandena inhämtat, att enligt uppgjorda kostnadsberäkningar magnesitens transporterande till svensk hamn skulle komma att ställa sig så dyrbar, att hela företagens utförbarhet genom uppställande af ett villkor i angifna riktning skulle äfventyras, har jag ansett mig icke kunna påyrka någon inskränkning af sökandenas frihet uti ifrågavarande afseende.

På grund af hvad jag nu anfört, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva, att, sedan förre löjtnanten Sandeberg och hans medsökande genom särskild afhandling till kronan öfverlåtitt den dem på förenämnda fyra järnmalmsinmutningar n:ris 2931 Jägaren, 2932 Bruden, 2937 Haren och 2939 Orren tillkommande rätt äfvensom den rätt, som kan vara förenad med de af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande den 26 januari 1901 med sökanden Andersson upprättade arrendekontrakt rörande kronans jordägareandelar i nyssberörda fyra järnmalmsfyndigheter, ej mindre dessa järnmalmsinmutningar, än äfven de inom de för fyndigheterna n:ris 2937 Haren och 2939 Orren anvisade utmål belägna magnesitinmutningar, äfvensom magnesitinmutningarna Paturkârso n:ris 1 och 5 samt Hildo må på arrende upplåtas till Sandeberg och hans medsökande, samt

att för denna upplåtelse må hufvudsakligen gälla följande grunder:

1:o) För fyndigheternas fullständiga undersökning och för andra förarbeten m. m. beräknas en tid af fem år från och med det år, hvarunder arrendeafstal mellan kronan och vederbörande arrendator kommer till stånd, och skall arbetet under denna period, undersökningsperioden, bedrivas i den omfattning, att årligen på detsamma nedlägges en summa af minst 8,000 kronor, däraf minst 5,000 kronor i verkliga arbetskostnader, med skyldighet för vederbörande arrendator att för hvar och ett af dessa år inom den 1 mars året därefter inför Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län styrka, huru stort belopp för ändamålet utgifvits.

2:o) Arbetsperioden skall omfatta en tid af 45 år, räknadt från undersökningsperiodens utgång, eller, där arrendatorn skulle vara i tillfälle att tidigare öfvergå till effektivt arbete, från den 1 januari året efter det, då arrendatorn hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande därom gjort skriftlig anmälan.

Därest arrendatorn skulle finna, att fyndigheterna icke kunna tekniskt och ekonomiskt fördelaktigt tillgodogöras, äger arrendatorn uppsäga kontraktet att upphöra ett år efter uppsägning.

3:o) På framställning af arrendatorn äger Eders Kungl. Maj:t till dennes begagnande under arrendetiden upplåta i närheten af fyndställen befintlig, af staten icke begagnad vattenkraft jämte mark för anläggning af vägar, verkstäder, administrations- och arbetarebostäder samt för kraftledning, däribland linbanelledning från fyndigheterna till riksgränsen eller järnväg inom landet, samt bestämma de villkor, under hvilka sådan upplåtelse må äga rum. De kostnader, som förorsakas Eders Kungl. Maj:t

och kronan med anledning af åtgärder, hvilka för sådan upplåtelse kunna vara erforderliga, skola af arrendatorn gäldas.

4:o) Arrendatorn skall till kronan erlægga en afgäld af en krona för hvarje ton af honom från orten afsänd eller där tillgodogjord magnesit, sådan den efter skrädning och anrikning finnes, dock att, för den händelse afgälden, sålunda beräknad, något år af arbetsperioden icke uppgår till minst 10,000 kronor, vederbörande arrendator likväl skall vara skyldig att för samma år erlægga nu nämnda belopp; åliggande det arrendatorn ej mindre att föra och vederbörande tillhandahålla räkenskaper, innefattande tydliga och riktiga uppgifter om mängden från orten afsänd eller på annat sätt tillgodogjord magnesit, än äfven att underkasta sig den inspektion af arbetena å magnesiten, som kan af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet finnas erforderlig.

5:o) Arrendatorn skall för den mark, som åt honom anvisas, samt för tilläfventyrs åt honom upplåten vattenkraft betala ett årligt arrende, som bestämmes efter särskild uppskattning vid de tillfällen, då sådan mark eller kraft till arrendatorn upplåtes.

6:o) Värdet af växande träd, som vare sig under försöksperioden eller under arbetsperioden af arrendatorn fällas, skall, enligt jägmästares uppskattning, af arrendatorn ersättas.

7:o) Andra inmutningsbara ämnen än magnesit, som af arrendatorn brytas, äger han utan särskild afgift sig tillgodogöra.

8:o) Förrättning för tilldelande af utmål för fyndigheterna skall äga rum, så snart arrendatorn därom gör framställning och tjänlig årstid är för handen; och äger arrendatorn att själf eller genom ombud därvid närvara samt anföra hvad han för bevakande af sin rätt anser nödigt; åliggande arrendatorn att senast fem månader innan ansökning om utmål enligt gällande bestämmelser sist skall vara till bergmästaren ingifven hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande styrka, att sådan ansökning verkliga gjorts.

9:o) Det åligger arrendatorn att för utmålsområdena fullgöra lagstadgad försvarsarbete från och med det år, hvarunder arrendeafstal mellan kronan och arrendatorn kommer till stånd; skolande sådant arbete för hvarje år vara utfördt före den 1 augusti, vid påföljd att, därest vid inspektion, som för Eders Kungl. Maj:ts och kronans räkning förrättas, kompletteringsarbeten anses erforderliga, sådana må på arrendatorns bekostnad verkställas, för hvilket ändamål arrendatorn är skyldig tillhandahålla arbetare och redskap.

10:o) Föreskrifterna i §§ 10 och 13 af nådiga kungörelsen om begagnande af kronans jordägareandel i grufva den 20 oktober 1899

skola i tillämpliga delar lända till efter rättelse och i arrendekontraktet införas; ägande likväl arrendatorn att öfverlåta sin på kontraktet grundade rätt på behörigen registrerad svenskt aktiebolag, under villkor att i sådant fall i bolagsordningen utöfver bestämmelsen, att aktiebolagets styrelse skall uteslutande bestå af i Sverige bosatte svenske män, meddelas föreskrift därom, att aktie icke må utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd tecknas af eller öfverlåtas å andra än dylika svenske män, äfvensom att denna föreskrift i tryck återgifves på samtliga aktiebrevet, hvarjämte i arrendekontraktet bör intagas särskildt stadgande därom, att ändring af denna del i bolagsordningen medför arrenderättens förlust.

11:o) Arrendatorn ansvarar för fullgörande af alla de skyldigheter, som enligt grufvestadgan åligga kronan såsom grufägare, äfvensom för alla onera och utskylder.

12:o) De kostnader, som må erfordras för vinnande af lämplig kontroll å mängden från orten afsänd eller på annat sätt tillgodogjord magnesit samt å den däraf beroende afgäld, äfvensom därpå att vederbörliga försvarsarbeten blifvit i behörig tid utförda, skola af arrendatorn Eders Kungl. Maj:t och kronan godtgöras.

13:o) Skulle tvist uppstå angående tolkningen af mellan kronan och arrendatorn afslutadt kontrakt eller rörande däraf härflytande rättsförhållanden samt fordrings- eller ersättningsanspråk, skall sådan tvist afgöras af skiljemän i den ordning lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 föreskrifver, dock att den befogenhet att utse skiljemän, som enligt sagda lag tillkommer öfverexekutor, skall utöfvas af kommerskollegium.

I hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt instämde statsrådets öfrige ledamöter; och behagade Hans Maj:t Konungen förordna, att nådig proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflätas.

Ex protocollo:
G. Zethelius.